

Jena ruwimela chonigá osákirigo *El Santo Evangelio Según San Marcos*

Siné kachi Marko bajchá osákiréko ruigá churigá bejtégame níliga Esusi jena wijchimoba. Mateo 'lige Lukasi 'lige Juani abé nujubá osákiréko. Marko osale bilé liá o baisá makué bamí a'kinana napu'lige Esusi ku ajánisa. Marko oká rewégame nile. Juani nile uché bilé rewalá. Alué eyela gunámakame nile 'lige Rusaleni bejtégame nile (Hechos 12.12). Siné kachi we'ká osákiréko napu Pegro ra'íchale. Siné kachi osékiréko ye osilí alué ralámuli Roma ejperégame ruigá Esusi 'we resí olákirigo 'lige nawáligo alué Esusi suwábaga ralámuli buinamia tabilé 'la boichí e'yéname.

Regá Anime Osale Marko Ruigá Chu'síligo Esukristo Jena Wijchimoba Asagá

Jena ruwimela Juani ralámuli
rewarame níligo o'wé
jávaga ralámuli napurigá 'la
listo mochímala napu'lige
Esukristo sébachi

1 Ye ju semátiri ra'íchali napu
ruwime ju alué nóchali
Esukristo nochálila, alué napu ju
Onorúgame Inolá.

²Peba alarigá o'wínale ye ra'íchili
'we 'ya napurigá chujkú jena apélichí
napu Isafasi anilime rió osale, alué
rió napu ruyame nile napu anele
Onorúgame. Isafasi regá anime osale:
Alemi julámala ne bilé rió ne'chí
gu'írame bajchabé neraga
napurigá 'la o'wé jawámala
ralámuli.

³ Alué rió 'we e'wele ra'ichámala
jami tabilé riógichi,
napu 'we wakígame gawí ju.
Alué ralámuli alé sebámala
napu ajtí alué bo'né,
'lige regá animela:
«La bi'ígame 'nata mochiwa,
'ma pe 'we nawámala
Wa'lula.»

Alarigá osale alué rió Isafasi. ⁴Lige
alakile napurigá anile ye ra'íchili,
nawale alué Onorúgame gu'írome,
Juani anilime rió. 'Lige chojkile
rewará, alé ba'wichí jávaga. Anele
alué ralámuli 'ma a'réwagó alué
chátiri 'nátilli 'lige rewaráwagó
napurigá Onorúgame 'la e'kámala.
⁵We'ká rawé nokale simiba we'ká
ralámuli Rusaleni mochígame

'lige we'kaná riógichi mochígame alé napu nile Jurea anilichi ejiro ra'íchili akimea Juani ra'íchálima 'lige akisá alué ra'íchili 'lige ruwile 'we resítiri 'nátili 'nátame ko alué a'boi ralámuli. 'Lige Juánika rewarale suwábaga alué ralámuli napu ekí e'kali tánele Onorúgame alé napu ename ju wa'lú ba'wí Jorani anilime bakochi.

⁶Juánika o'páchigime nile kameyo anilime ajágame gupala newárigimete, 'lige wi'chí wajsíbalagame nile, 'lige ojchí go'yame nile, 'lige jami nerúgame ijampre ba'wila abiena go'yame nílechigó. ⁷'Lige regá anime rejcholi ruyele suwábaga ralámuli: —Pe abé i'libeko nawámala bilé rió abé najtékame me'tagá ne'chí. Neka pe abé u'tabela ju, napurigá bilé pioni alarigá ju ne. Napu'lige sebasa alué abé najtékame, 'we a'lá niraga etémala ne alué rió.^a ⁸Neka pe rewarákuru suwábaga 'emi. Alué wa'lúlaka abé semá 'símala. Alueka Onorúgame Alawala nejímala napurigá 'émichi mochímala bejtega alué Onorúgame Alawala.

**Jena ruwimela Juani
rewaráligo Esusi**

⁹A'lige bilé rawé napu'lige Juani rewará ilígichi, Esusi nawale alé Galílea ejiroka simigá. Simile alé napu Juani ilile. A'lige Juánika rewarale alé napu ename ju wa'lú ba'wí Jorani anilime bakochi. ¹⁰Napu'lige ma'chínasa Esusi ba'wichika, etele ewagá ilfbago

rewagá, 'lige etele Onorúgame Alawala 'pákana enágichi napuyeri bilé baloma neraga. ¹¹A'lígerikáchi anile Onorúgame 'pa rewagáchika: —Mué ju ne Inolá. 'We galé ne mué. 'We ganíliga ajtí ne mué 'yuga —anile Onorúgame.

**Jena ruwimela Satanasi 'we
najkíligo napurigá Esusi
e'wímala alué Satanasi**

¹²A'lige pe yati Onorúgame Alawala o'tole Esusi bilénami jami 'we wakígichi tabilé rojégichi 'lige tabilé riógichi. ¹³Esusi alé 'mi asale oká liá rawé. 'Lige Satanasi (Remónisi)^b alemi nawile 'yégimia napurigá Esusi 'la e'wímala Satanasi. Esúsika tabilé e'wile. A'lige napu'lige Esusi alé jami tabilé riógichi ajtígichi, alé napu 'we nerú tábiri ajágame jobátigame, Onorúgame júlale we'ká santo ánjeli napurigá Esusi gu'íromala.

**Jena ruwimela Esusi 'ma
chojkíligo ralámuli beniria
alé ejiro Galílea anilichi**

¹⁴Galírale bajcháliru alué Juani, 'lige a'kinana Esúsika ku Galílea ejiro anilichi simile, 'lige ra'íchale alué a'lala Onorúgame nila ra'íchali. ¹⁵Regá anile:

—'Ma seba raweli napu sebámili nílige napurigá Onorúgame nulámala ralámuli alawálachi napurigá e'wámala ralámuli. A'resi alué resítiri 'nátili, tase cha nokiboa. 'La bijchígiwaká alué ra'íchili 'we a'lá semátiri

a 1:7 Yolí ra'íchaga anile Juani: «No soy digno de desatarle las correas de sus huaraches.»
b 1:13 E'nesi glosario «Satanás».

Onorúgame nila ra'íchili —anile Esusi.

**Jena ruwimela Esusi owíligo
naó rió ro'chí wejame napurigá
'yuga járome nímala**

¹⁶Esusi enale bilena ba'wichí suweke, we'lesi manígime ba'wí Galilea anilime.^c 'Lige oká rió ro'chí e'mume etele. Alué oká rió wa'lú morali iwíate newárigime o'kame, 'lige alué moráliste i'mua uchule ro'chí. Bilé Simoni anilime nile 'lige uché bilé Antresi anilime nile, Simoni bonila. ¹⁷Esusi regá anele alué oká rió:

—Nabá ne'chí 'yuga, ralámuli napabúniliga nulémala ne 'emi.^d

¹⁸Pe yati simíbale alué ralámuli Esusi 'yuga alué wa'lú morali ro'chí wejame alé a'resa.

¹⁹A'lige Esusi simile uché rajpé. 'Lige pe kulí e'télimi enagá Akobo najtépale 'lige Juani síchigó napu Sebereo 'kúchila nile okánika. Alé bárkochi^e mochile alué ralámuli ku mo'yea alué morali ro'chí wejame napu chi'wale. ²⁰'Lige Esusi yati bayérole alué oká rióchigó. 'Lige yati simíbale okánika 'ma alé a'resa a'boi onolá Sebereo anilime alué bo'né nóchame 'yúriga.

**Jena ruwimela Esusi ma'chí
páligo bilé remónisi u'tabela
bilé riochi ajtígame**

²¹Esusi 'lige alué 'yuga járome sébale 'lige alé Kapernaumi

anilichi. 'Ma sébachi resíbulichi rawé, Esusi bajkile alé bilena u'tá re'obachi «sinagoga» anilime, 'lige ra'íchale Onorúgame ra'íchálila. ²²Ralámulika pe i'kilí mochíbale e'negá napu'lige ra'íchachi Esusi, 'wéchigo 'la semáriga ra'íchaligame, 'we a'lá benegá, tase napurigá alué Moisesi nila nulalí benfriame. Esúsika 'la Onorúgame a'walílate ra'íchame nile. ²³Bilé rió asale alé pachá u'tá re'obachi, alué rioka chátiri alawá ajchágame nile, 'lige alué chatiri alawá e'wele ne'oka ra'íchárule alué rió:

²⁴—Mué Esusi Nasareta anilichi ajtígame Rabí rijimala,^f mueka pe nejkumemia nawale. ¿Mueka nawapa ramué me'limea? Ne 'la machí Onorúgamete wanápurigame ko mué —anile alué rió chátiri alawá ajchágame.

²⁵A'lige alué Esúsika a'wágame ne'óchale alué chátiri alawá, anele: —iKilí asá! iYati ma'china ye riochi!

²⁶A'lige alué chátiri alawá alué rió wijchí rekábale 'we rawaruka chi'poka bo'írale alué rió. Alué chátiri alawá iwégame sinaka ma'chínale alé riochi. ²⁷Suwábaga ralámuli napu ekí e'negá jale pe i'kilí jábale. 'Lige regá rukegá jale a'bopi:

—¿Chieri júché ye rió? Tabilé siné akirume kéturu sineko ye tétili. 'La semáriga ra'íchanti júkuru 'la benegá. Alueka 'la wa'lula neraga nulame ju

c 1:16 E'nesi glosario «Galilea».

d 1:17 Esusi anile: «Jípeko ralámuli i'mume nímala 'emi.»

e 1:19 Ta'mé 'we wa'lú nile alué barko napu uneme nile alé Galilea. Siné kachi amulí gi makué metro nile napu bochime nile makué oká na rasgame ralámuli.

f 1:24 E'nesi glosario «ancestor».

ne'óchiga alué chátiri alawá, 'lige 'la e'weme ju alué chátiri alawá.

²⁸We yati akele suwábaga ralámuli Galilea anilichi ejiro ejperégame, ala'síligo Esusi.

**Jena ruwimela Esusi sa'wáligo
Simoni Pegro wasila**

²⁹Napu a'lige buyasa alé u'tá re'obachi «sinagoga» anilime, Esusi simile Akobo 'yuga 'lige Juani 'yúgachigó napu ejperégame nile Simoni 'lige Antresi. ³⁰Simoni wasila 'we iná bo'ile. Napu'lige Esusi sebasa yati ruyéleru 'we nayua bo'igá Simoni wasila. ³¹A'lige Esusi a'bemi nawile, sekala cha'pigá o'weti ajchale. A'lige yati sa'wile alué mukí. Sa'wisá yati go'ame newale napurigá Esusi 'lige alué Esusi 'yuga járome go'mela.

**Jena ruwimela Esusi we'ká
nayume sa'wáligo**

³²⁻³³Napu'lige rayénali bokuíchi, 'ma chónachi, suwábaga ralámuli alé riógichi mochígame napaile alé yochi napu Esusi ajtile. 'Lige a'pili ralámuli, nayúkame a'pagá jsile, 'lige abiena ralámuli u'kuchípala remónisi mochígame. ³⁴Esusi sa'wale suwábaga nayúkome, 'lige abiena buyánale alué chátiri alawá. Esusi tabilé a'rele napurigá ra'ichámala alué chátiri alawá, alué chátiri alawá 'la machíligame chieri ko alué Esusi.^g

**Jena ruwimela Esusi rejcholi
nejíligo alé Galilea anilichi ejiro**

³⁵Be'á amulí che'lachi, bijí chóniga ilígichi, Esusi asísiga

simile 'miná mejká tabilé riógichi napurigá ta nejkumémala ralámuli ra'ichálichí Onorúgame 'yuga.

³⁶A'lige napu o'mochísisa Simoni 'lige alué uché jaré Esusi 'yuga járome, simíbale Esusi 'yamia.

³⁷Napu'lige rewisá, regá anele: —We'ká ralámuli mué 'yaga e'yena.

³⁸A'lige Esúsika anile:

—Nabá jarénami riógichi napu ta'mé mejká ju. 'La ruyema olá néchigó alué ralámuli Onorúgame nila ra'íchili. Alekeri nawá ne jena wijchimoba.

³⁹A'lige Esusi bochígimi eyénale Galilea anilichi ejiro, 'lige napu ekiná u'kuchí re'obachi «sinagoga» anilime sébaga ruwile Onorúgame nila ra'ichálila, 'lige buyánale suwábaga chátiri alawá napu ekí ajchágame nile we'ká ralámuli.

**Jena ruwimela Esusi sa'wáligo
bilé rió sa'pachí amoba nayume**

⁴⁰Bilé rawé bilé rió 'we chátiri nayume «lepra» anilime,^h alé a'bé simile napu Esusi ajtile, 'lige chojkóbisiga ilíbale, 'lige anele:

—Mué bo'né 'la machílike pala 'la umubátiká ye nawilí sa'wá napurigá 'la eliwa ne alé u'tá re'obachi bajkichi.

⁴¹Esúsika 'we na'temale alué rió, 'lige sekate nochale 'lige anele:

—Neka najkí napurigá sa'wimela mué.

⁴²Pe alanisá alué Esusi, yati sa'wile alué rió. ⁴³Bajchabé ta'chó simichi, rejcholi ruyele Esusi alué rió, regá anele:

^g 1:34 Alué chátiri alawá remónisi gompaniérola nile, 'lige alekeri Esusi tabilé najkile napurigá ruwimela chieri ko bo'né.

^h 1:40 E'nesi glosario «lepra».

44—Tabilé 'wesi ralámuli ruyewa ne 'sílgo sa'wá mué. 'Mi alé simibóaká napu ajtí alué balé napurigá 'la machimela 'ma tabilé nayume ko mué, 'lige go'ame kógiwaká Onorúgame napurigá nulale Moisesi, napurigá suwábaga ralámuli machimela 'ma tabilé nayume ko mué, napurigá 'ma 'la eliwa mué napurigá 'la bajkimela alé u'tá re'obachi.

45'Lige simile alué rió. 'Lige alué rió tabilé e'wale napurigá anélirige Esúsita. Pe ruwile bochígimi riógichi eyénaga 'ma sa'wigá nayua. Alekeri Esusi mejká tabilé riógichi asale we'ká rawé napurigá tabilé 'wesi ralámuli etémala. Esusi tabilé najkile napurigá we'ká ralámuli sebámala alé Esusi e'nemia. Rekó 'mi alé ajtígichi, we'ká ralámuli sébale.

**Jena ruwimela Esusi ko wa'lula
'la e'kame resítiri 'nátili**

2 A'kinana rawé Esusi uchéchigo nawale alé we'ká riógichi Kapernaumi anilichi, 'lige suwábaga ralámuli akele ku alé riógichi ajtigó Esusi. ²'Lige we'ká ralámuli napaíle alé galírale napu ajtile Esusi. We'ká ralámuli jsile, 'ma bochí ilíbale alé pachá napusí tabilé gainárume ju alemi nasípami simírilia. 'Lige alé ma'chige si abiena we'ká ralámuli jale, 'ma tabilé ganárume alé yochi bajkiá. Onorúgame nila ra'fchili beniria ilile Esusi alué ralámuli. ³Napu'lige Esusi ra'icha ilígichi, naó rió jsile bilé sujígame majtoga bilena

tabachi rekagá. Alué nayúmeke tabilé gayéname nile ronola noká. ⁴Tabilé gayénale mo'yá alé napu Esusi ilile, cha we'ká rioga ilíligame alé. A'líko arigá alé galimopa o'tole alué nayume, 'lige alé galimopa ewarale napu ilile Esusi ra'fchili ruyá, 'lige alégana re'kibule alué nayume bilé gemachi rekagá, alé napu ilile Esusi. ⁵Napu'lige Esusi etesa alué ralámuli alanokachi, 'la bijchigio alué ralámuli, a'lige anele alué nayume:

—Mué re'malí, ya 'ma e'kárigime ju mué alué chátiri 'nátili —anele.

⁶Alé mochile jaré rió Moisesi nila nulalí beníriame. Alué akele alanichi Esusi. A'lige alué Moisesi nila nulalí beníriame regá 'nátale: ⁷«Alué Esúsika pe Onorúgame gawéliga aní alaniá. Pe Onorúgameka 'la e'kámaleké resítiri 'nátili.» Alarigá 'nátale alué Moisesi nila nulalí beníriame. ⁸Esusi 'la machile alarigá 'nata mochígichi alué ralámuli. Alekeri regá anele:

—Tabilé 'la 'nata mochí 'emi, 'émika 'nata Onorúgame gawéliga anió ne. ⁹¿Chieri abé nóchali kame ju, e'kalia o 'yolia? ¿Regá anilía: «'Ma e'kárigime ju mué», o regáchala: «O'weti asá, ro'miná mué gemala 'lige simigá ku galírale»? ¹⁰Jipe 'la machimela 'emi, ne napu ju Onorúgamete julárigame 'pa rewagáchika napurigá rió neragaⁱ 'la nígame ju ne Onorúgame a'walila 'lige lisensia nígame ju ne napurigá e'kámala apiépiri ralámuli.

A'lige Esusi anele alué nayume:

¹¹—O'weti ilísiwa, ro'miná mué alué gemá 'lige simigá ku galírale —anele.

¹²A'lige alanésiga alué nayume, pe yati sa'wile, 'lige ma'chínale gemá majtoga. Suwábaga ralámuli napu ekí mochílige alemi, pe kilí mochíbale napurigá majágame neraga, 'we ra'sáláme kéréle abiena rekó kilí mochige napurigá majame. 'Lige anile:

—iUja, 'la wa'lú ju Onorúgame! iTabilé siné etérige ramué aliena semátiri nóchali newachi alué napu eteru jipe! —anile.

Jena ruwimela Esusi owíligo Lebí napurigá alué 'yuga ilírome nímala

¹³A'kinana uché simile Esusi alé wa'lú ba'wichí suweke Galilea anilichi. Pe yati we'ká ralámuli napaíle alé, 'lige Esúsika benírale Onorúgame nila ra'íchili. ¹⁴Lige alemi etele bilena galírale bilé rió enomí gobilala ajtigó, enomí napu napubúlime nile alué wa'lula rey romano i'lime, 'lige alué rioka Lebí anilime nile, Alipeo anilime rió inolá. 'Lige Esúsika regá anele:

—Nabá, muéchigó ne'chí 'yuga ilírome niwa.

'Lige Lebí ilísale, 'lige simile Esusi 'yuga.

¹⁵'Lige a'kinana rawé Esusi 'lige Esusi 'yuga járome bayéleru napurigá simámala go'mea Lebí bejtélachi. A'lige rawé we'ká napu nóchame nile enomí gobilalia, enomí napu nejílme nile, 'lige uché jaré ralámuli napu cha nokame nile, alé mochile go'yá Esusi 'yuga 'lige alué Esusi si járome 'yuga. ¹⁶Jaré

Moisesi nulalila beníriame 'lige jaré bariseo abiena mochile alé, 'lige anele alué Esusi 'yuga járome:

—Alué Esusi tabilé go'meli júkuru alué enomí goblálome 'yuga, 'lige nibilé alué uché jaré ralámuli cha nokame 'yúgachigó —anele.

¹⁷Esúsika akele alanichi, 'lige anele:

—Bilé 'yome ka, nayúkame 'yome júkuru, tase tabilé nayume. Neka a'chigóriga 'sime júkuru. Neka gu'irimia nawákuru suwábaga napu ekí 'la machí res'tiri raweli nígame ko a'boi. Alué 'we a'lá bi'íggame alawégame korime ka, alué alieri ralámulika tabilé gu'írimala ne.

Jena ruwimela Esusi napu'lige alué saílate o'tosuga a'lige kulí ayunamio alué bo'né 'yuga járome

¹⁸Bilé rawé Juani 'yuga járome 'lige jaré alué bariseo ayuna mochígichi, 'lige jaré ralámuli jsile alé napu ajtile Esusi, 'lige anele: —¿Chonigá ta ayuna mué 'yuga járome ka? Juani 'yuga járome 'lige bariséochigó suwábaga alueka 'la ayuna —anele.

¹⁹Esúsika regá nejele:

—Napu'lige bilé rió newichi, ralámulika tabilé ayúname ju alué rió 'yuga mochiga. 'Ma tabilé ajtígachi alué rió, a'lige kulí ayunámala. 'Lige alarigá nokiamé niru ramué. Ne 'yuga járome ka tabilé ayúnachigó jipe, ²⁰nobi pe 'we nawámalagó ne saíla ne'chí o'tomea, a'lige kulí 'la ayunámala suwábaga alué ne 'yuga járome.

²¹ Ne 'yuga járome ne nila rejcholi oyérame nísaká, 'lige 'ya nerúgame rejcholi oyérame

nísachigó, pe napurigá chiní pachókime nímala napurigá pachokia bilé chiní o'chérame bilé nuebo chinite. Tabilé 'la ju alarigá sukia, bilé chiní nuéboká 'we cho'yome kame 'lige abéchigo we'lesi chi'wame ju alé napu pachókirige.

²²Abiena regá anile Esusi:

—Pe i'wilí ('uba) ba'wila rekútume ro'linti kárélamala bilena o'chérame chiliwílachi wi'chite newárigime. Alué i'wilí ba'wila rekútume pe kulí ro'árigame ka chiliwílachi wi'chite newárigime asíriga a'wágame ronome ju, 'lige alué wi'chí chiliwila o'chérame nísaká 'ma chi'wame ju 'lige 'ma go'lime ju alué i'wilí ba'wila rekútume, 'lige alué chiliwílaka 'ma pe chi'wámala. Pe kulí newalime i'wilí ba'wílaka 'la nuebo chiliwílachi wi'chite newárigime ro'lime ju —anile Esusi.

Jena ruwimela Esusi ko napu nejime ju lisensia tachiri nochátikó napu'lige resíbilichi rawé ju

²³Bilé rawé resíbilichi, Esusi simírole bo'né 'yuga járome 'yuga bilena ri'ligó echégichi. Alé sebasá, alué Esusi 'yuga járome ka ri'ligó mulalá rejpúniga mosika go'ale. Jaré bariseo etele alanokachi alué Esusi 'yuga járome. ²⁴Alué bariséoka anele alué Esusi:

—E'né chonoká noká mué 'yuga járome. 'Ya mochígame nulale napurigá tabilé alarigá nokiboa resíbilichi rawé.

²⁵A'lige Esúsika anele:

—Tabilé siné akenti ka aniání 'emi alek é ra'íchili napurigá 'sile alué 'ya

ajtígame Rabí anilime rió e'lowika.

²⁶Alué rioka bajkile Onorúgame galílachi napu'lige Abiata anilime wa'lula kachi alé Onorúgame galílachi, 'lige go'lé alué baní napu Onorúgame kógilime nile. Tabilé lisensia nile napurigá go'mela bilé rió napu tabilé balé nile, pe alué balecho 'la níggame nile lisensia napurigá go'mela alué baní. Nobi Rabika arigáchigo go'ale ko rekó tabilé balé ke, 'lige nachútaga go'ale alué napu bo'né 'yuga oyame nílige.

²⁷'Lige aminami regá anele:

—Onorúgameka newale alué rawé resíbilime napurigá gu'írowa ralámuli, tabilé nejile napurigá gastigáririgame neraga mochiwa. ²⁸Ne, Onorúgamete julárigame 'pa rewagáchika napurigá rió neraga, ne ju nulame resíbilichi rawé.

Jena ruwimela Esusi sa'wáligo bilé rió sujírigame sekégame

3 A'kinana uché bilé rawé resíbilichi Esusi simile alé u'tá re'obachi «sinagoga» rewégame. Alé asale bilé rió sujígame sekégame. ²Jaré bariseo alé jale e'negá pala 'yóa sita anía. Tabilé lisensia nile napurigá 'yowa bilé nayume resíbilichi rawé, alarigá anime nile alué ralámuli jurío nulalila. Esusi alué nayume 'yósaká a'liko alué bariseo yati ruyema olale e'wélala napurigá Esusi gastigáriwa. ³A'lige alué Esúsika anele alué sujígame sekégame:

—Jeka simí. Jena nasipa ilí.

⁴A'lige Esúsika rukele bariseo:

—¿Choní 'emi nila nulalí?
¿Chu'simía 'la ju resíbilichi rawé?

¿Tachiri abé a'lá ju, ralámuli nayúkame sa'walía o tabilé sa'walía chalá? ¿Cha 'sika enalía o tabilé cha 'sika enalía? ¿Gu'írilia o me'liá?

Bariséoka pe i'kilí jábale tabilé pe'tá ra'íchiga. ⁵'Lige Esúsika 'we ayole alué bariseo 'yuga, 'lige 'we seweka ilíbale machisá tabilé na'temao alué uché jaré ralámuli alué bariseo. 'Lige Esúsika anele alué sujígame sekégame rió:

—Wajchiná mué alué seká.

A'lige alué rió wajchínale sekala sujígame. 'Lige yati sa'wile.

⁶Napu'lige etesa alué aletí yati ma'chimi simíbale alué bariseo. A'lige napaíle alué bariseo, 'lige jaré alué ralámuli jurío napu nirame nile alué wa'lula Eróresi anilime, 'lige 'we a'lá suériga ra'íchale churigá 'la nítikó Esusi me'liá.

Jena ruwimela Esusi we'ká ralámuli sa'wáligo alé wa'lú ba'wí manígichi Galilea anilichi suweke

⁷Bilé rawé Esusi simile bo'né 'yuga járome si alé wa'lú ba'wí manígichi Galilea anilichi. 'Lige we'ká ralámuli Galilea ejiro^o mochígame najátale. ⁸Napu'lige Esusi ajtígichi alé, jsile we'ká ralámuli Jurea anilichi ejiro mochígame, 'lige Rusaleni anilichi we'ká riógichi mochígame abiena jsílechigó, 'lige Irumea anilichi ejiro mochígame abiena jsílechigó, 'lige Jorani anilichi bakochi na'lebo baona mochígame abiena jsílechigó, 'lige Tiro anilichi we'ká riógichi mochígame abiena jsílechigó, 'lige

Sironi anilichi we'ká riógichi mochígame abiena jsílechigó, machíligame 'we a'lá 'yóome ko Esusi. ⁹⁻¹⁰Esusi we'ká nayúkome sa'wale, alekeri noli rajkibuga uchútale alué ralámuli Esusi nochániliga sa'wináliga. 'Liko anele alué Esusi bo'né 'yuga járome:

—Senibí 'la 'nátaga mochiwa 'la ujchugá bilé barko. Siné kachi we'ká napuísá ralámuli bárkochi 'moma ne —anile.

¹¹Alemi jálechigó jaré ralámuli napu chátiri alawá ajchágame nile. Napu'lige sebasa alé a'bé napu Esusi ilile, alé napu Esusi ilile o'wemi neraga, alué chátiri alawá wijchí 'lule alué ralámuli 'lige a'wágame ra'íchale:

—iMué ju Onorúgame Inolá, napu re'pá rewagáchika nawale! —anile.

¹²'Lige Esusi 'we anele napurigá tabilé ruwimela chieri ka bo'né.

Jena ruwimela Esusi owíligo makué oká rió napurigá alué bo'né 'yuga járome nímala senibí rawé

¹³Abé alí Esusi simile bilena rabó bo'né 'yuga járome si. ¹⁴Alé sebasa alué ralámuli, makué oká owile bo'né napurigá 'la nabí bo'né 'yuga járome nímala Onorúgame ra'ichálila beniria.^k ¹⁵Abiena 'la 'yale a'walí napurigá 'la buinámala chátiri alawá napu ajchágame nile jaré ralámuli. ¹⁶Ye ju napu nile alué makué oká rió napu Esusi 'yuga járomili nile nabí: Simoni, napu Pegro anilime rewá 'yáleru Esúsité, ¹⁷Jakobo 'lige Juani, napu Sebereo

j 3:7 Alué wa'lú ba'wí Galilea anilime alé pachá ju napu ju Galilea anilichi ejiro. E'nesi glosario «Galilea».

k 3:14 E'nesi glosario «apóstol».

inolá nile okánika, napu Boanérjesi anilime rewá 'yáleru okánika Esúsitate. Boanérjesika aniame ju «ralámuli jobátigame». ¹ ¹⁸ Lige abiena Antresi, Belipe, Bartolomé, Mateo napu Lebí anilime nile siné abé 'yako, Romasi 'lige Santiago, napu Aripeo inolá nile, 'lige Tareo, 'lige uché bilé Simoni, alué napu 'we a'lá benégame nile ra'íchaga ralámuli gu'íriga (siné kachi nekoga oyame níligeréko), ¹⁹ 'lige Jurasi Iskariote, alué napu Esusi saíla neraga ilíbale a'kinana rawé.

Jena ruwimela Esusi chega rijimala mayéligo 'ma tabilé 'la 'nátaga eyéneo Esusi

A'lige pe yati ku sébale bilena galírale Esusi alué makué oká rió 'yuga, alué napu bo'né 'yuga e'yéname nílige. ²⁰ Uchéchigo we'ká ralámuli napaíle. Tabilé cherigá ikírole Esusi go'ame go'yá 'lige alué bo'né gompaniérolachigó, cha we'ká rióligame. ²¹ Napu'lige alué Esusi chega rijimala machisá we'ká ralámuli jsíligo alemi alué Esusi ajtígichi, alué rijimálaka yati o'tomé olale. Anile:

—'Ma lo'iro alué Esusi.

Jena ruwimela alué e'wélala Moisesi nulalila beníriame mayéligo Esusi pe Remónisi alawálate chapiruga eyéneo

²² Lige jaré Moisesi nila nulalí beníriame sébale Rusalénika simíbaga, 'lige alueka anile:

—Alué Esúsika pe Remónisi alawala ajchágame ju, alué wa'lula

remónisi Belsebú anilime, 'lige alué 'sime ju a'walí 'ya napurigá alué Esusi 'la buinámala alué chátiri alawá napu mochígame ju jaré ralámuli.

²³ A'lige Esúsika bayele alué Moisesi nila nulalí beníriame, 'lige ruyele bilé ra'íchili oká tétili ruwime. Anile:

—Alué wa'lula remónisi tabilé buyáname ju alué chátiri alawá napu pe bo'né 'yuga járome ju. ²⁴ Bilé selígame 'lige bo'né 'yuga járome 'ma na'áwasa a'bopi, tabilé we'lisi napuíka nochámala. ²⁵ Onolá 'lige 'kúchila 'ma na'áwasa, tabilé we'lisi anachámala 'kúchila alé mochiga onolá 'yuga. ²⁶ Alarigá ju Satanasi ra'ichálilachigó. Satanasi wa'lula tabilé nulame ju napurigá buinawa alué chátiri alawá napu jaré ralámuli niga mochí. Pe alué bo'né nulésaká napurigá ku buyásimala alué chátiri alawá, a'liko 'ma najsuímala alué Remónisi nochálila. Tabilé we'lisi anachámala alué Satanasi wa'lula asagá.

²⁷ 'We a'lá na'tawa napurigá animela ne jena. Bilé rió chigónilisa bilena galírale bilé a'wágame rió bejtélachi, bulumeli júkuru bajchá a'lige kulí 'la umubámala chigoa. A'chigórige 'smíkuru ne, 'ma bulékuru ne alué wa'lula Satanasi. Alekeri 'la buinámala ne alué chátiri u'kuchípala alawá napu mochí alé jaré ralámulichi.

²⁸ 'La gepusi napu ruwimela ne jipe. Onorúgame 'la anáchame ju napu'lige ralámuli Onorúgame

¹ 3:17 «Boanérjesi» abiénachigó aniame ju «ra'name 'kúchila».

gawéliga ra'íchachi, Onorúgame 'la e'kame ju alarigá ra'íchachi alué ralámuli, 'la Onorúgame tánasaká alué ralámuli napurigá e'kámala, ²⁹nobi neruko jaré abé chátiri ra'íchili napu Onorúgame tabilé ganílime ju napu'lige alarigá ra'íchachi ralámuli, 'we chátiri ra'íchili ju napu'lige ralámuli anichi pe Remónisi alawala ko napu ralámuli nayúkome sa'wao napu'lige pe Onorúgame Alawala kachi napu ralámuli nayúkome sa'wá. Onorúgame tabilé e'kame ju alué alieri ra'íchame ralámuli rekó alué ralámuli Onorúgame tanie napurigá e'kámala.

³⁰Alarigá anele Esusi alué ralámuli 'yuga ra'íchaga, Remónisi alawala ajchággame koríligame Esusi olagá alué e'wélala napu Moisesi nila nulalí beníriame nile.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo chieri ralámuli ko napu bo'né Esusi bonila ju 'lige waíla ju 'lige bo'né eyela

³¹A'lige pe yati sébale Esusi eyela 'lige jaré napu nile Esusi nasípasi waíla 'lige nasípasi bonila. Tabilé chérigá sebasa nílile Esusi ajtígichi, cha we'ká ralámuli mochíligame, a'lige pe ma'chika jábale. ³²'Lige júlale jaré ralámuli Esusi bayéniliga. 'Lige alarigá machile ralámuli alé ma'chika iligó alué Esusi eyela 'lige jaré alué Esusi bonila 'lige waíla.^m 'Lige regá anele alué ralámuli napu mochile alé a'bé pachá galírale napu ajtile alué Esusi:

—Mué eyela alé ma'chika ilí 'lige mué bonila alé ma'chika jáchigó

'lige mué waíla alé ma'chika ja chigó, mué 'yaga e'yena.

³³'Lige Esúsika nejele:

—Jipe 'la animé ne chieri ka ne eyela, 'lige ne waíla, 'lige ne bonila.

³⁴'Lige e'nénaga alemi noligá mochígame, anile:

—Jena mochí ne eyela 'lige ne bonila 'lige ne waíla. ³⁵Suwábaga napu 'la bijchiá Onorúgame oyérame ju, alueka napurigá ne bonila ju, 'lige napurigá ne waíla, 'lige napurigá ne eyela, alarigá etewá ne suwábaga alué ralámuli.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo bilé ra'íchili chukíligo bilé rió ri'ligó weroka echame 'lige jaré ralámuli tabilé námaligo

4 Uché bilé rawé Esusi o'wínale beniria Onorúgame nila ra'íchili ba'wichí suweke, alé wa'lú ba'wí manígichi Galilea anilichi. We'ká ralámuli napaíle alé ba'wichí suweke. Alekeri Esusi tabilé ga ra'íchale, arigá alé bárkochi 'mole 'lige pe abé rokógichi o'tole alué barko alé asagá ra'ichamia, 'lige alué ralámulika pe alé suwé rejpile. ²'Lige alé bárkochi asagá rejcholi ruyele ralámuli. ³'Lige anele: —'We a'lá gepusi. Bilé rawé bilé rió weroka echale ri'ligó, ⁴'lige jaré alué talí weroka echerúgime boichimi rujsule, alueka 'ma chulugí go'ale. ⁵'Lige jaré alué talí rujsule alé bilena i'pichí napu tabilé ru'nággame we'é ajtígichi, alueka aba'lá yati ya'wile, ⁶nobi péchigo abiéniko wakífbale ko sawala 'lige nawálatiri, pe abiéniko wakífbale

m 3:32 Esusi bonila 'lige waíla José 'kúchila nile nobi ralámulika tabilé námale ko.

tabiléchigo 'la a'wágame nawégame n'ligame. ⁷'Lige uché jaré alué talí rajsule napu alué we'ká nawala wejchá bi'tile, 'lige 'yale alué nawá, 'liko tabilé 'la semáriga ya'wile alué talí napu rajsule alé. ⁸'Lige alué uché jaré alué talí rajsusa bilena napu 'we a'lá we'echi nile, alué talika 'we a'lá semáriga ya'wile. 'Lige alué ralámuli we'ká 'wile alué ri'ligó.

⁹'Lige Esusi aminami anile:

—'La bijchiá beninálsaká 'emi Onorúgame nila rejcholi, 'liko 'we a'lá semáriga gepuwa napurigá aní ne.

¹⁰Napu'lige Esusi 'ma suwénasa ra'icha, napu'lige 'ma simasa amulí suwábaga ralámuli, alué makué oká bo'né Esusi 'yuga járome 'lige uché jaré ralámuli rukele alué Esusi:

—Ruwí, ¿chonime ke aní alué tétili?ⁿ

¹¹A'lige Esúsika anele:

—'Emi 'la 'yáleru Onorúgamete lisensia napurigá 'la machimela churigá nuleo Onorúgame 'emi ralámuli, nobi mochí ko jaré ralámuli tabilé oyérame ne'chí, alué ralámuli tabilé 'la nirame, tabilé siné námamala. ¹²Alué ralámulika senibí e'negá jame ju nobi tabiléchigo siné eteme júkó alué 'we semátiri napu nejí Onorúgame. Alué ralámulika senibí gepua jame ju nobi tabiléchigo siné námame júkó napu aní Onorúgame nila ra'íchili. Yeka pe ruwime júkuru tabilé Onorúgame oyérame ko alué ralámuli. 'La námame nísaká

alué ralámuli e'kali tánimili ju 'lige 'la e'káwili ju alué ralámuli Onorúgamete.^o

Jena ruwimela Esusi 'we a'lá ruwíligo alué tétili alué rió echame

¹³Esusi abiena 'la ruyele alué ralámuli:

—¿Tabilé 'la nama 'emi ye ra'íchili? A'liko ¿churigá 'la inámamaché 'emi uché bilé ra'íchili rejcholi oká 'nátili ruwime?

'Lige ruyele choniamé ka alaniá:

¹⁴—Alué rió napu echale, alué rioka napurigá Onorúgame nila ra'íchili beníriame, alarigá júkuru.

¹⁵Napurigá ikí jaré ralámuli jipe, pe a'chigóriga ju napurigá ikile ri'ligó weroka echerúgime napu bowé bo'ígichi rajsule. 'Lige alué ralámuli akisá Onorúgame nila ra'íchili, yati neraga nawame ju Satanasi 'lige se'winátiri 'nátili 'yame ju napurigá alué rió yati we'kuámala Onorúgame nila ra'íchili. ¹⁶'Lige napurigá ikí jaré ralámuli jipe, pe a'chigóriga ju napurigá ikile alué ri'ligó weroka echerúgime napu rajsule tabilé ru'nágame we'é chujkúgichi i'pichí. 'La gepume ju Onorúgame ra'ichálila 'lige 'la ganíliga oyérame ju nobi tabiléchigo we'lisi námame júkó alué a'lala rejcholi. ¹⁷Napu'lige e'karú anilía uché jaré ralámulite Onorúgame oyérame kóriká, yati seweka mochíbame ju, a'liko 'ma a'reme ju Onorúgame nila ra'íchili oyeria. ¹⁸⁻¹⁹'Lige napurigá ikí jaré ralámuli jipe pe a'chigóriga ju

n 4:10 E'nesi glosario «parábola».

o 4:12 E'nesi Isaías 6:9-10.

napurigá ikile alué ri'ligó weroka echerúgime napu rujsule wejchá nawala bi'tígichi. Alué ralámulika 'we a'lá gepume ju Onorúgame nila ra'íchili, nobi senibí rawé 'we resí lagá e'yéname júkó e'karúgame tábiri, 'we nóchame ju pe 'nátaga churigáriga 'la we'ká enomígame gainátiká, 'lige churigá 'la we'ká e'karúgame nígame ganátiká. Pe alieti 'nátaga, 'ma tabilé 'nátame ju Onorúgame nila ra'íchili, 'lige tabilé siné sébili 'nátame gayéname ju. ²⁰Nobi uché jaré ralámulika se'winá ikí jipe, 'lige alué ralámulika a'chigóriga ikí napurigá ikile alué ri'ligó weroka echerúgime napu rujsule alué 'we a'lala we'é nerúgichi. Napu'lige ye ralámuli 'we 'la gepusa ye ra'íchili Onorúgame nila ra'íchili, 'we a'lá nirame ju, 'lige 'we a'lá ganíliga ejperégame ju senibí rawé, 'lige tabilé resílagá e'yéname ju we'ká e'karúgame tábiri. Alué ralámulika napurigá ri'ligó 'we a'lá o'chérigame, alarigá ju, 'we ganíliga ejperégame ju. 'Lige we'ká ralámuli 'la oyérame ju alué ra'íchili Onorúgame nila ra'íchili napu beníriame ju alué ralámuli.

**Jena ruwimela Esusi ruwíligo
churigá 'la gainárume ko
Onorúgame ra'ichálila námalia**

²¹A'lige anélechigó:

—'Lige apiépiri ralámuli bilé chojpé rajesa napurigá 'la ma'chílimala, tabilé o'pólime ju bilé sikolite, nibilé gojchíflachi pachárale tabátale rekame ju, alué ralámulika bilena re'pami elame ju 'nalina napurigá 'la ma'chílimala.

A'chigóriga júchigó ye ra'íchili Onorúgame nila. ²²Ye ra'íchilika osirúgime ju napurigá alué ralámuli 'la inámomala alué 'nátili napu tabilé inámome nile.

²³'La akeme níriká 'emi, 'la gepuwa ye ra'íchili —anélechigó.

²⁴'Lige abiena anélechigó:

—'We a'lá gepusi napu animela ne jipe, 'émi 'we a'lá sébali olásaká napu 'la namo 'liko Onorúgame 'la gu'írimala 'emi napurigá 'la inámomala uché rajpé. ²⁵'Emi 'we a'lá sébali oyérasaká Onorúgame ra'ichálila 'liko 'la sébali inámomalachigó Onorúgame ra'ichálila. 'Lige ralámuli napu ekí 'we najsínname ka, Onorúgame tabilé gu'íromala alué ralámuli napurigá námamala cherajpé.

**Jena ruwimela Esusi ruwíligo
napu'lige ri'ligó o'chérachi
a'chigóriga ko napurigá
Onorúgame nulachi**

²⁶'Lige abiena anélechigó Esusi:

—A'chigóriga ju napu'lige Onorúgame nulechi ralámuli alawálachi a'chigóriga ju napurigá bilé rió echisá talí. ²⁷'Ma suwénasa echá, senibí alí gojchime ju alué rió echágame 'lige senibí be'á asísime ju. Alué talika ya'wisá abichilubi o'chera jame ju. 'Lige alué rió echágameká tabilé machime ju churigá o'chera jago. ²⁸Pe alué we'é 'sime ju yaria alué talí echerúgime. Bajchá sawala ochérame ju, 'lige arigá 'ma muleme ju, arigá 'ma kilimi ulánname ju alué ri'ligó. ²⁹Napu'lige 'ma ulánasa, 'liko alué rió echágame 'ma 'wime ju alué we'ká ri'ligó.

**Jena ruwimela Esusi ruwíligo
alué gilibá a'lásini (mostasa)
rakala ochérachi a'chigóriga ko
napurigá Onorúgame nulachi**

³⁰ Lige anélechigó:

—¿Churigá ju Onorúgame nulechi
ralámuli alawálachi? ¿Churigá
ra'ichawa napurigá 'la a'chigóyéri
nímala napurigá Onorúgame
nulechi ralámuli alawálachi, 'lige
napurigá 'la inámomala 'emi?

³¹ Napurigá 'smi Onorúgame
ralámuli gu'iria, pe alarigá júchigó
napurigá alué a'lásini rakala napu
'we u'tá ju me'tagá ri'ligó rakala.

³² Alué gilibá rakálaka 'we u'tá ju
nobi 'wéchigo wa'lú ochérame júkó
napu'lige ya'wisá, 'lige chulugí alé
jsime ju kábimía.^p

³³ Esusi 'we ra'íchale rejcholi pe
tétalite tabilé inámutume napu'lige
Onorúgame nila ra'íchili beniria
ralámuli napurigá 'nata mochímala
chonime níligo alué rejcholi 'we
nóchili kame inámalia. ³⁴ Pe alué
bo'né 'yuga járome ka 'la ruyeme
nile chonime níligo alué ra'íchili
napu'lige 'oni ejtebisa.

**Jena ruwimela Esusi nuláligo
napurigá tabilé aminami ekemela**

³⁵ Aba'lige alí Esusi anele alué
bo'né 'yuga járome:

—Jípeko bajoniwa ye wa'lú
ba'wichí 'lebo 'nálige sebawa.

³⁶ A'lige Esusi 'yuga járome ka
jímole alé bárkochi napu Esusi
ajtile. 'Lige ariosi anisá, simífbale
alemi o'wépomi bajonimia.

Aminami uché jaré barko e'yénale
alemi. ³⁷ Nasipa wa'lú ba'wichí
enágichi alué barko, nolínale alué
'we a'wágame eká, asrígá re'pá
ilírole ba'wí, wa'lú manífbale alé
u'tá bárkochi, amulí bochile ba'wí
alé bárkochi, 'lige amulí bokuíle
alué barko re'lé ba'wichí. ³⁸ Esúsika
gojchigá bo'ile. ⁴ Alué 'yuga
járome ka ajchale alué Esusi. 'Lige
e'wele ra'íchiga anele:

—iMué Wa'lula! ¿Tabilé chéla mué
rekó ye barko ba'wichí bokuíchi?

³⁹ 'Liko Esusi asísiga ne'óchale
alué eká 'lige anele alué ba'wí
asrígá re'pá ilírochi:

—i'Ma tase ayowa mué ba'wí!
—anele.

'Lige yati 'ma tabilé ekale 'lige
alué ba'wí tabilé ená 'sile. ⁴⁰ A'lige
Esúsika anele alué makué oká bo'né
'yuga járome:

—¿Chonigá aliena majáché
'emi? ¿'Emi tabilé 'cho 'la bijchigi
Onorúgame 'la sébali nejkúrame
ko? —anele.

⁴¹ Esusi 'yuga járome ka 'we
majale. 'Lige pe a'bopi ra'íchale:

—¿Chieri júché ye rió? iBa'wí 'lige
eká 'la akérinti júkuru!

**Jena ruwimela Esusi
buyánaligo chátiri alawá
napu mochile bilé riochi**

5 A'lige sébale aminá suwé,
aleka 'ma Gerasa anilichi
ejiro nile. ² Alé bárkochi re'kisa
Esusi, bilé rió we'ká chátiri alawá
Remónisi u'kuchípala ajchágame
nawale. Alué rió bo'né bejtélachika

^p 4:32 Alé Israeli alué gilibá a'lásini 'we 'ya nerúgame 'we re'pá jágame ochérame nile.

^q 4:38 Jaré aní Esusi bo'fíligo bilé rejte mo'sobeka. Alué rejteka unelime nile napurigá tabilé gayena enámala alué barko.

simigá nawale, 'lige alué rioka napu suwígame bi'tí alé bejtégame nile.

³'We lo'iriga eyénale alué rió, tabilé 'wesi umé bale i'kilí ajchá karénate bulegá. ⁴We'sá ajchárigame nile karénate bulegá ronola 'lige sekala, 'lige senibí 'ma rijpúnaga pame nile karena. Tabilé 'wesi tábiri nirale alué rió. ⁵Rukomi 'lige rawemi nabí eyéname nile napu bo'né bejtégame nile, panápuri eyéname nile sinaka ejeliga rejtete me'choga bo'né. ⁶Aleké rawé napu'lige Esusi etele mejkaka iligá, 'maga sébale alué rió 'mi alé napu Esusi ilile, 'lige chojkóbisiga ilíbale alé a'bé sébaga napu Esusi ilile. ⁷Lige alué Remónisi alawala ra'ichá ríle alué rió. E'wele ra'íchaga anele alué Esusi olagá:

—Mué Esusi, Onorúgame Inolá, étachiri najkí mué ne'chí 'yuga? Tase nijkumewa ne'chí 'yuga.

⁸Alarigá anele e'wele ra'íchaga alué rió, regá anéligame alué Esusi alué we'ká remónisi u'kuchípala:

—Yati buyasi aleké riochi.

⁹A'lige rukele Esusi alué rió:

—¿Cho anilime ju mué?

'Lige alué rioka anile:

—Neka Lejioni' anilime ju, ramueka we'ká nírigime —anile.

¹⁰A'lige alué rió 'we tánale Esusi:

—iTase mejká juláwaka ramué!

—alarigá ra'ichá ríle alué we'ká u'kuchípala remónisi alué rió.

¹¹Alé a'bemi we'ká uchule gowí gajsalá go'yá. ¹²A'lige anile alué rió:

—Lisensia 'yawa ramué napurigá ramué mo'iboa alé we'ká gowíchigana.

¹³A'lige Esúsika lisensia 'yale napurigá alué chátiri alawá mo'imela alé gowíchigana. A'lige alué chátiri alawá alué riochi buyásiga mo'ile alé we'ká gowíchigana. We'ká gowí uchule alé, amulí oká mili. 'Lige 'ma júmasele alé alué gowí. 'Le o'wékana juma mo'ibásale, ba'ichí rujsule, alé suwile si'llika.

¹⁴'Lige alué rioka gowí neseme majaga júmasele ruyemia suwábaga ralámuli alé we'ká riógichi 'lige a'tabemi riógichi. We'ká ralámuli simíbale e'nemia alemi chukíliga alué gowí. ¹⁵'Lige sebasa alué ralámuli alé napu Esusi ajtile, alemi etele 'ma 'la o'páchiga, 'ma 'we a'lá kilí ajtíggame alué rió napu Lejioni rewégame korílige. Napu'lige etesa alué rió, 'we majale suwábaga alué ralámuli. ¹⁶Napu ekí mochílige alé napu'lige suwichi gowí, ruyele uché jaré ralámuli jsichi. ¹⁷'Lige suwábaga alué ralámuli alemi sígame ayole Esusi 'yuga, 'lige anele:

—iMejká simigá! —anéleru Esusi.

¹⁸Napu'lige Esusi 'mochi ku bárkochi, alué napu Lejioni anilime kóríle, alué rioka si siminálíoríle alué Esusi 'yuga. ¹⁹Esúsika tabilé a'rele napurigá si simela alué rió 'lige anele:

—Ku galírale simibógó, 'lige ruyéwaká mué rijimala 'we a'lá gu'fríilirigo mué Onorúgamete 'lige 'we na'temáliru mué.

²⁰'Lige alué rió bochígimi simírale Rekápolichi ejiro ruyesia suwábaga ralámuli 'we a'lá

gu'írilirigo Esúsitate. 'Lige suwábaga napu ekí akele 'we ra'sálále 'lige tabilé námale napu 'sile Esusi.

Jena ruwimela Jairo bayéligo Esusi napurigá sa'wámala alué malala

²¹ Napu'lige Esusi bajonisa wa'lú ba'wí ilígichi 'na bilena suwé, uchéchigo siné napaíle we'ká ralámuli. ²² Biji' ajtígichi Esusi alé ba'wichí suweke, bilé rió sébale Jairo anilime, u'tá re'obachi nulame «sinagoga» anilime. 'Lige a'bé simile napu Esusi ajtile e'negá, chojkóbisiga ilíbale alé o'wemi.

²³ 'Lige anele:

—Ne malala 'we nayua bo'í. Amulí mukú. Nabá e'newa yati ne'chí 'yuga nocháwaká mué napurigá sa'wimela napurigá 'la we'ká bamí asimela ajagá.

²⁴ Esusi simile alué rió 'yuga, 'lige we'ká ralámuli simífbale Esusi 'yuga. Tabilé ga simile Esusi, cha we'ká ralámuli 'yéniligime boichimi. ²⁵ Bilé mukí enale alemi nasípami napu makué oká bamíligé elá ma'china, nabí tabilé rejpúrile ma'china elá. ²⁶ We'ká 'yome 'yole napurigá sa'wimela alué mukí, tabilé 'wesi umébbale sa'wá, abéchigo rajpé resí ikime nile alué mukí 'yolia. Suwábaga enomí suwábale 'yome najtétiga. ²⁷⁻²⁸ Alué mukí akele sa'wame ko Esusi, alekeri 'nátale: «Ne Esusi o'páchala pe nochasa sa'wiméreko ne», regá 'nátale alué mukí. 'Lige guwánaka simigá nochale Esusi o'páchala.

²⁹ 'Lige yati machile 'ma sa'wíliga bo'né, abisí tabilé ma'chínale elá.

³⁰ Aba'lige yati sayele Esusi, bo'né Esusi a'walílate bilé ralámuli

sa'wáliga. Abajá ilíbale, 'lige gu'lliga rukele ralámuli:

—¿Chieri nochá ne'chí o'páchala?

³¹ 'Lige Esusi 'yuga járomeke anele:

—¿Chonigá rukéché mué chieri nocháligo mué o'páchala? Aliena we'ká rajchiga e'yénachi kachi ralámuli jena —anele.

³² 'Lige Esúsika abiena echúromi e'nena ilile machináliga chieri 'síligo nochá. ³³ Alué mukí 'we majaga chojkóbisiga ilíbale, 'áwalia ilile majaga, 'wéchigo 'la machíligame sa'wíliga bo'né.

—Ne 'siétigó mué nochá —anile alué mukí alé iligá chojkóbisiga.

³⁴ 'Liko Esusi anele:

—Resía mué mukí, mueka 'we a'lá 'nátale 'la sa'wame ko ne. Alekeri Onorúgame 'la sa'wákuru mué. Jipe 'we ganíliga simiboá mué ku galírale, 'ma tabilé nayume kame mué. Tabilé uchéchigo siné ujchábamala mué ye nawilí.

³⁵ Napu'lige Esusi biji' ra'icha ilígichi alué mukí 'yuga, jaré rió jsile Jairo galílachika simífbaga, 'lige anéleru Jairo alué ralámulite:

—'Ma mukúpá mué malala, 'ma tabilé nejkumewa —anele alé sigá.

³⁶ 'Lige Esusi, napu'lige alanichi alué ralámuli, anile:

—Jairo, tase che lawa, 'we a'lá niraga etewa ne'chí.

³⁷ 'Lige Jairo bejtélachi simile Esusi Jairo 'yuga, pe bakiá bo'né 'yuga járome 'yuga: Pegro, Akobo, 'lige Juani Akobo bonila. ³⁸ Esusi sébachi alé galírale, ralámuli nalá mochile, 'lige sinaka nalá 'ma mukugáriká ta tewé. ³⁹ 'Lige Esusi bajkile alé pachami. 'Lige anele ralámuli:

—¿Chonigá aliena nalá mochípeché 'emi? Alué ta tewé pecha mukugá bo'íkó, pe gojchigá bo'í.

⁴⁰Ralámulika pe achile alanichi Esusi. Ralámuli 'la machile mukugá bo'igó alué ta tewé. A'lige Esúsika ma'chí júlale ralámuli, a'lige simile alé napu bo'ile ta tewé, alué ta tewé o'nola 'yuga, eyélatiri, 'lige alué bakiá rió napu 'yuga járome nile.

⁴¹'Lige alué ta tewé sekala cha'pile Esusi 'lige anele:

—Talita kumi —anele arameo ra'íchaga napu ra'íchame nile Esusi. (Alueka pe anigá anile: «Mué tewé, asísiwa.»)

'Lige alanésiga alué tewé, ⁴²pe abiéniko neraga o'weti asísile alué u'tá tewé makué oká bamígame, 'lige eyénale. 'Lige o'nola 'lige eyélatiri 'ma ra'sálále. 'Lige lale: «¿Churigá 'la ku ajcháleché ye tewé mukúgame?» ⁴³'Lige Esúsika anile:

—Tabilé 'wesi ralámuli ruyewa ye tewé ku ajánilirigo ne.

'Lige anílechigó:

—'La 'yasi go'ame ye tewé.

Jena ruwimela ralámuli Nasareta epperégame tabilé niráligo Esusi

6 'Lige simíbale ku 'mi Esusi bejtélachi napu bejtégame nile re'malí, alué 'yuga járome abiena si 'yuga 'yénale. ²Resíbilichi rawé sebasá, simile u'tá re'obachi «sinagoga» anilime, Onorúgame ra'ichálila benírimia. We'ká ralámuli kilí mochile gepuga Esusi ra'íchachi. 'Lige ra'íchale rukigá a'bopi:

—¿Koche ma'chí páleché ye 'nátili? ¿Koche beníleché alueka

alakí ra'íchili? 'We a'lá sa'wame ju nayúkome 'lige 'la ajalí 'yame ju suwígame. ³¿Tacha pe alué mesa newame ju, María ranala, Akobo ba'chila, José ba'chila, Jurasí ba'chila, 'lige Simoni ba'chílachigó? ¿Tacha jena riógichi mochí alué rió waíla? —anile alué ralámuli.

Tabilé niraga etele. ⁴A'lige anile Esusi:

—Bilé rió napu ruyame ju napu ané Onorúgame 'we a'lá nirálime ju bochígimi riógichi, nobi alé we'ká riógachi napu ochérale tabilé 'la nirálime júkó, nibilé bo'né galílachi, nibilé bo'né rijimálate.

⁵Alekeri Esusi tabilé we'ká sa'wale alé napu bejtégame nile re'malí ka. Esusi pe u'kabi 'la 'yole sekate nochigá mo'ola. ^{6a}'Lige Esúsika lale: ¿Chonigá ta bijchígiché ne ra'ichálila?

Jena ruwimela Esusi júlaligo alué makué oká bo'né 'yuga e'yéname napurigá Onorúgame nila ra'íchili beníramala

^{6b}'Lige Esusi we'kaná riógichi eyénale Onorúgame ra'ichálila beníriga. ⁷'Lige bilena sebasá, bayeale alué makué oká 'yuga járome 'lige yati napaíle, 'lige a'walí 'yale napurigá 'la gainámala buyana alué chátiri alawá napu mochígame nile alué we'ká ralámulichi. Júlale oká riocho. ⁸Esusi anele:

—Arigá simáwaká, tabilé tábiri o'ká, tabilé go'ame o'ká, tabilé gemátiri, tabilé enomítiri, pe bilé gujsí resola o'ká simáwaká. ⁹Tabilé o'ká simáwaká o'pacha, pe alué o'pacha napu o'páchaga e'yena 'emi, pe aluecho o'páchaga simáwaká.

¹⁰Lige abiena anélechigó:

—Napu'lige sebasa alé bilena we'ká riógichi, 'lige bayérisiga alé bilena riógichi, alé mochíwaká we'lisi. Uché jaré repárasa aminá uché jarena galírale, tase simáwaká. ¹¹Sebasa bilena we'ká riógichi, 'lige tabilé 'wesi repárasa napurigá simámala 'emi alé bilena galírale o tabilé gepúnilisa napu ra'icha 'emi, a'liko sawéwaká we'e ronochí chujkúgame napurigá 'la machimela alué 'ma tabilé gu'irimio Onorúgame alué ralámuli, a'lige aminá simáwaká uché bilena we'ká riógichi.

¹²A'liko simíbale alué Esusi 'yuga járome 'la ruyemia ralámuli napurigá 'la a'rémala alué resítiri 'nátili. ¹³Ma buyánale alué chátiri alawá alué ralámulichi mochígame. 'Lige jaré nayúkome aseite ujchéliro mo'ólachi 'lige alarigá sa'wale.

**Jena ruwimela Erote mayéligo
pe Juani ko alué Esusi**

¹⁴Alué wa'lula Erote akele 'we semá 'sime ko Esusi 'wéchigo ruigá e'yénilagime suwábaga ralámuli 'we a'lá umébame ko Esusi nayúkome sa'wá. 'Lige anile:

—Alué rió Juani ju napu rewarama ke, alekeri 'we a'lá nígame ju a'walí 'lige 'la umébame ju sa'wá nayúkome.

¹⁵Lige jaréchigo anile:

—Pe Elíasi ju, alué napu 'ya ajtígame nile napu ruyame nile napu anele Onorúgame.

'Lige jaréchigo anile:

—Pe uché bilé rió ju napu ruwime ju napu ruwí Onorúgame, a'chigóyéri napurigá 'ya mochígame nígame.

¹⁶Lige Eróreka napu'lige akisá alanichi alué we'ká ralámuli, anile:

—Pe Juani ju alué rió, alué napu rewarama ke, napu ne nulagé mo'ola rijpunániliga. 'Ma ku ajánale —anile.

¹⁷Aluéchigo bo'né Erote nuláligime cha'píniliga alué Juani abé 'yabé 'lige 'ma galírale bajchálige karénate bulugá pe alué Erote upila chojkila gite, napu Eroríasi anilime nile, napu Belipe upila nile bajchá. Alué Belípeka alué Erote ba'chila nile, se'nú eyégame nile Belípeka. ¹⁸Alué Juánika pe anéligo alué Erote napu'lige 'ma bujesa alué ba'chila upila:

—¿Chonigá bujéché mueka alué mué ba'chila upila? Moisesi nulalila tabilé elá napurigá alarigá nokiboa.

¹⁹Lige alésíko alué Erote upila (napu Eroríasi anilime nile) 'we me'lináliga ilírome nile alué Juani eligá alué Erote tabilé elile napurigá me'limela alué Juani ²⁰napugiti alué Erote 'wéchigo majáligime alué Juani me'agá, Juánika 'wéchigo 'la rió níligame 'we a'lá Onorúgame oyérame. Erote 'we ganílime nile Juani si ra'íchaga nobi tabilé siné námame nile alué Juani ra'ichálila. ²¹A'lige bamime nile Erote. Piesta newale, bayele e'wélala nulame, alué sontalo e'wélalachigó 'lige chéchigo jaré we'ká enomí nígame alé Galilea mochígame, abiena bayélechigó. 'Ma napáisa alé mochile go'yá. ²²Alemi bajkile bilé mukí iwé alué mukí Eroríasi ranala, napu rió mochile alemi yawile alué mukí iwé. 'We ganílime alué we'ká rió

alué iwé yawichi. Alué Erore anele alué iwé:

—Táwaká suwábaga tábiri napu najkí mué, ne 'la nejímala. ²³Neka 'la bijchiga aní. We'é najkisúká nasípasi we'é nejímala ne napu nulame ju ne —anele.

'Lige alué iweka tabilé nejega, yati simile eyela rukemia. 'Lige regá rukele:

—¿Tachiri tániwa alué wa'lula Erore?

²⁴A'lige eyélaka nejele:

—Juani mo'ola tániwagó.

²⁵Alué iwé 'we yati ku nawale alé napu asale alué wa'lula Erore, 'lige anele:

—Neka najkí napurigá jeka a'pawa bejtólichí ajchagá alué Juani mo'ola, alué napu rewarame ju ralámuli.

²⁶'Lige Eróreka 'we seweka asíbale napu'lige alanisá alué iwé. Tabilé pe arigá rejpnále 'máchigo akéligime suwábaga ralámuli napu mochile alé go'yá piesta nerúgichi, 'la 'máchigo 'la sébili olámorfligame napu anéligé bo'né, 'lige 'la sébili olale. ²⁷Erore pe yati bilé sontalo júlale Juani mo'ola rejpunániliga. ²⁸'Lige alué sontáloka bajkile alé pachá galírale napu ajtile alué Juani galírale bajcháriga, 'lige Juani mo'ola rejpnále, 'lige a'pale Juani mo'ola bilena bejtólichí ajchagá, 'lige alué mukí iwé 'yáleru alué Juani mo'ola, 'lige alué iweka eyela 'yale.

²⁹Napu'lige machisá Juani 'yuga járome Juani 'ma me'lírigo, simíbale nolamia 'lige gatele bilena resochí newárigime napu gatélime nile suwígame. Alarigá me'líliru Juani.

Jena ruwimela Esusi kógiligo go'ame maligi mili ralámuli aminá uchéchigo rajpé

³⁰'Lige alué makué oká Esusi 'yuga járome ku napaíle echúromi we'kaná riógichi e'yénasa Onorúgame nila rejcholi beníriga, ruwile suwábaga napu nokáligo alué a'boi 'lige napu 'yóligo, 'lige napu ekí beníriligo Onorúgame nila rejcholi. ³¹We'ká jsile ralámuli. Jaré simíbachi uchéchigo jaré jsile, alekeri tabilé chérigá go'sá nílile Esusi 'lige bo'né 'yuga járomechigó. A'lige Esusi anele alué bo'né 'yuga járome:

—Nabá 'mi napu tabilé rió napurigá 'la ganíliga resíbupua.

³²Bilena bárkochi jímale 'lige alé mochiga simíbale resíbmia 'mi alé napu tabilé riole. ³³Nobi we'káchigo ralámuli etélekó simíbachi, 'lige machile kochiena simiba 'yénaligo. Bochígimi ejperégame ralámuli júmale ba'wichí suweke, bajchabé sébale alué ralámuli alé napu alué barko sebámili nílige. ³⁴Napu'lige re'kínachi alué Esusi alé bárkochi 'ma we'ká rioga ilile, 'lige Esusi alué ralámuli etesa, na'temale, machíligame pe 'oni mochigo napurigá bo'á tabilé bo'éligime, alekeri benírule Onorúgame nila ra'fchili 'lige we'ká rejcholi. ³⁵'Lige abé alí bo'né 'yuga járome anile:

—'Ma alí ju, kulipi chonámala, jena tabilé 'it'é go'ame. ³⁶Julawa ralámuli 'mimi riógichi napurigá go'ame ralimela napurigá go'mémpá.

³⁷'Lige Esúsika anele:

—'Emi 'yáwaguru go'ame.

'Lige Esusi 'yuga járomeke nejele:
—Asíriga we'ká enomí najkibóleké
napurigá 'la umubawa alakí
ralámuli go'yame go'ame ralá, napu
ekí meme ju bilé rió osá naó mechá
nóchaga —nejele.

³⁸'Lige Esúsika anele:

—Rukéwagó ralámuli chekí baní
nu'tugégame ka.

'Lige alué makué oká Esusi 'yuga
járomeke simíbale rukemia, 'lige ku
sébaga anele:

—Pe maligi baní o'kame ju
ralámuli 'lige oká ro'chí 'yúriga.

³⁹⁻⁴⁰'Lige Esusi nulele ralámuli
napurigá mochímala 'mimi gajsalachi
amoba, napurigá e'megami namó
mochímala nasipa siento neraga, 'lige
bilé siento neraga. ⁴¹'Liko Esusi 'wile
alué maligi baní 'lige alué oká ro'chí
'yúriga, 'lige o'weti rewagachi e'negá
iligá 'lige cheliera 'yale Onorúgame.^s
A'lige tabé chi'wánaga alué baní, 'yale
alué bo'né makué oká 'yuga járome
napurigá alué ralámuli kógimala.
Abiena a'chigó olale alué ro'chíchigó,
chi'wánale alué oká ro'chí 'lige
ralámuli kógile. ⁴²Suwábaga ralámuli
bosaga go'ale alué baní ro'chí 'yúriga.
⁴³'Lige makué oká atabé bochile alué
u'kuchí baní mojágame rasrigame
ro'chítiri 'yúriga. ⁴⁴Maligi mili
rió nile napu alué baní go'ale 'lige
ro'chítiri. Abiena go'ale we'ká umugí
'lige we'ká u'kuchítiri.

**Jena ruwimela Esusi
ba'wichí amoba enáligo**

⁴⁵A'lige pe yati nulale Esusi
napurigá alué bo'né 'yuga járome

jímamala alé bárkochi 'lige júlale
napurigá bajonímala alé wa'lú
ba'wí ilígichi napurigá simámala
alé Betsáira anilichi. 'Lige Esúsika
abajá rejpile ralámuli kumi galírale
julia. ⁴⁶Esusi pe i'libeko simile re'pá
bilena rabomi 'lige Onorúgame
'yuga ra'íchale. ⁴⁷Napu'lige 'ma
chonaso 'lige alué barko nasipa
wa'lú ba'wichí enale, 'lige Esúsika
bijí alé re'pá rabó ilile. ⁴⁸'Lige
amulí che'lachi 'lige Esusi etele 'we
nóchali olao alué barko o'toa alué
bo'né 'yuga járome 'we a'wágame
ekáligime, 'lige Esúsika simile
ba'wichí amoba simigá tabilé a'kega
bajonimia na'lebo tabilé asigá barko
'lige sébale napu alué bo'né 'yuga
járome mochile bárkochi. ⁴⁹⁻⁵⁰'Lige
alué bo'né 'yuga járomeke majale
alué Esusi etesa alé ba'wichí amoba
enágichi. Mayele bilé mukúgame
alawala ko 'lige bochí anile majaga.
'Lige Esúsika yati anele:

—iNe Esusi ju, tase majawa!

⁵¹'Lige 'mole alé bárkochi Esusi,
'lige 'ma asíbale eká. 'Lige alué
'yuga járomeke 'nátale: «¿Churigá
'la yati asíbale eká? ¿Churigá 'la
eyena ba'wichí amoba?» ⁵²'Lige
aminami 'nátale: «¿Churigá 'la
bosárule alakí ralámuli pe maligi
banite 'lige oká ro'chite?» Alarigá
'nátale tabilé 'cho machíligame
chieri ko Esusi.

**Jena ruwimela Esusi
nayúkame 'yóligo**

⁵³Napu'lige sebasa wa'lú
ba'wichí suwé alé napu Genesareta

s 6:41 Alué israelita ralámuli 'ya mochígame alarigá nokame nile napu'lige go'mea, Onorúgame
'yuga ra'íchame nile, cheliera anegá Onorúgame 'la nejígorikábá go'ame.

anilichi nile, alé a'rele chega alué barko. ^{t 54} Napu'lige pe kulí re'kichi Esusi, suwábaga ralámuli alé ejperégame machile Esusi ko alué bárkochi re'kime. ⁵⁵⁻⁵⁶ Lige ralámuli simíbale nayúkame nolamia echúrimi riógichi 'lige a'pale alemi napu Esusi eyénale, panápuri napu eyénale Esusi alemi a'pile nayúkame 'lige tánale Esusi napurigá nayúkame Esusi o'páchala nochámala. Suwábaga nayúkame napu ekí nochale Esusi o'páchala sa'wile nayua.

**Jena ruwimela Esusi ne'óchaligo
alué ralámuli bariseo 'lige
alué ralámuli Moisesi nila
nualí beníriame**

7 Bilé rawé jaré bariseo 'lige jaré Moisesi nila nualí beníriame a'bemi jábale napu Esusi asale, 'lige alué ralámulika Rusalénika jsílige. ² Napu'lige etesa tabilé panígisa go'yó go'ame alué Esusi 'yuga járome napurigá nokame nile alué a'boi, a'liko ruyele ayoga tabilé 'la ko alarigá nokiá. ³ (Bariséoka 'lige alué ralámuli Moisesi nila nualí beníriame pe ralámuli jurío nile 'lige alué ralámuli panígime nile sekala napu'lige go'mea a'chigóriga napurigá nokame nile alué 'ya mochígame. Tase regá 'nátaga nokame nile: «Panígime nébá cha chólígame sekégame kame ne», pe eligá regá 'nátaga nokame nile: «Panígime neba go'mea, alarigá Onorúgame abichilubi 'la na'temámala ne'chí.» ⁴ Napu'lige go'ame ralimea simasa ku sébaga

yati panígime nile tabilé 'cho go'yá go'ame. 'We a'lá panígisiká 'la Onorúgame 'kúchila kolale a'boi 'la sébili olame kóriká. Aminami 'we a'lá pagome nílechigó bejtoli 'lige sikolí regá 'nátaga: «'We a'lá pagómala ne bejtoli 'lige sikolí, alarigá Onorúgame abichilubi na'temámala ne'chí», 'lige we'ká e'karúriga nokale napurigá nokame nile a'boi.) ⁵ A'lige bariseo 'lige alué Moisesi nila nualí beníriame si rukele Esusi:

—¿Chonigá mué 'yuga járome ka tabilé panígisa go'áché, napurigá nokale alué 'ya mochígame ralámuli? —anele.

⁶ Lige Esúsika anele:

—'Émika 'we a'lá 'nátame kolale ke, peka alarigá nulame kachi Onorúgame. 'We a'lá bijchiá anile napu'lige rejcholi nejía 'ya alué Isaíasi alué napu ruwime nile napu anélige Onorúgame, alué regá osale:

Ra'icha 'emi napurigá 'la
nirame Onorúgame,
nobi tabiléchigo Onorúgame
'yuga 'nátame kéréko 'emi.

⁷ Rekó 'la piesta newae pecha 'la júkó
pecha 'la Onorúgame 'yuga
'nátame ka 'emi,
'émika pe a'boi nulalila
beníriame ju,
'lige 'la Onorúgame nulalila
korime ju 'emi alué nóchili
newagá.

Ye rejcholi nejile alué Isaíasi.

⁸ Alarigá ju 'emi bariseo 'lige 'emi Moisesi nulalila beníriame. 'Emi

^{t 6:53} Tabilé sébale alé Betsáira anilichi, uchéchigo bilena sébale.

'ma tabilé e'wame ju napu nulá Onorúgame, pe napurigá nokame ju 'emi a'boi, pe alueka 'la oyérame ju 'emi.

⁹Abiena anele Esusi:

—Gu'línaga ra'ícha 'emi, 'ma a'rele 'emi Onorúgame nila ra'íchili, 'ma tabilé nirame ju 'emi Onorúgame nila ra'íchali, pe a'boi ra'íchálila 'la nirá 'emi. ¹⁰Alué Moisesi osale Onorúgame ra'íchálila 'ya, regá anime: ¹¹«'La niraga etéwaká mué bo'né o'nola 'lige eyélatiri. Bilé towí o'nola 'lige eyela saíla neraga ra'íchame, alué towika o'toboli ju me'liboa.» Alarigá anime osale Moisesi. ¹²Nobi 'emi ralámuika benírriame júkó 'we a'lá kóriká tabilé gu'írilia bo'né o'nola, eyélatiri, 'emi 'we a'lá benírriame ju ralámuli napurigá animela: «Tabilé ni ne enomí, suwábaga napu ni ne alueka «korban» ju.» (Korban aniáká: «Onorúgame kógilime» aniame ju.) 'Lige anime júchigó 'emi suwábaga napu ekí alanime ka 'ma tabilé gu'írimili ju bo'né o'nola 'lige eyélatiri. ¹³Alarigá nokogá 'ma Onorúgame saíla neraga ra'ícha 'emi, 'lige abiena uché jaré we'ká ra'íchali benime ju 'emi, alué ra'íchali Onorúgame tabilé galeme ju —anele Esusi alué bariseo 'lige alué Moisesi nila nulalí benírriame.

¹⁴A'lige Esusi ralámuli bayele, 'lige anele:

—'We a'lá gepusi ye ra'íchili. Ta'lá námota 'emi. ¹⁵Bilé rió chólígame sekégame ka, alueka tabilé resítiri alawégame kérélamala. Bilé rió pe charigá 'nátaga 'lige chárigá ra'íchaga resítiri alawégame ju. ¹⁶'We a'lá beninálisiká 'we a'lá gepuwa napu aní ne —anile Esusi.

¹⁷Pe'tá i'libeko Esusi ralámuli a'rele, 'lige galírale bajkile. 'Lige alué bo'né 'yuga járomeke 'we rukele napurigá Esusi ruwimela chonime ke aníliga Esusi napu'lige alaniá. ¹⁸'Lige Esúsika anele:

—¿'Émichigó tabilé namo napu aní ne? ¿Tabilé machí 'emi tabilé go'ame ko napu ralámuli resítiri alawégame newá? Go'ame ka tabilé resítiri ju. ¹⁹Go'ame ka pecha sulachí asíbame júkó. Go'ámeke pe rojpachí asíbame ju 'lige ma'chíname ju. (Alarigá anile Esusi, Onorúgame tabilé resítiri neraga eteo ralámuli rekó pe apiépiri go'ame go'yachi ralámuli.)

²⁰Esúsika abichilubi ra'íchale 'lige anile:

—Ralámulika resítiri gayéname ju we'ká e'karúgame 'nátaga 'lige chátiri nóchali nóchaga. ²¹Suwábaga resítiri 'nátali sulachí ochérame ju. ²²Bilé rió chátiri 'nátame pe apiépiri umugí 'yuga gojchigá einámala, apiépiri ralámuli me'ligá einámala, pe chigoga einámala, we'ká e'karúgame tábiri koruka einámala, 'lige 'yégiga einámala, 'we rióliga einámala, 'we gichiga einámala uché jaré ralámuli, 'we se'wináriga ra'íchaga einámala peka 'la bijchiá kachi (chisme), ruigá einámala napu nokame ju uché jaré ralámuli peka nóchali nígame ke napurigá ruigá einámala, 'we gawéliga einámala uché jaré ralámuli, tabilé 'la niraga eteme nímalá uché jaré ralámuli, 'lige e'karúriga 'símala, suwábaga alué resítiri 'nátaliká sulachí o'chérame ju. ²³Suwábaga yeri 'nátali pe ralámulichika

buyame ju, 'lige alarigá na'tasa 'ma cha ikime kéré alawala.

Jena ruwimela ma'chí páligo Esusi bilé chátiri alawá bilé u'tá mukichi ajtígame tabilé israelita mukí

²⁴Alé yéniga, Esusi simile alé Tiro anilichi we'ká riógichi. Napu'lige sebasa bilena galírale bajkile napurigá tabilé 'wesi ralámuli machimela alé ajtigó. Abirigá machile ralámuli. ²⁵Pe abiéniko machile bilé mukí 'we a'lá ma'chí pame ko Esusi apiépiri chátiri alawá. Alué mukika bilé iwé chátiri alawá ajchágame eyela nile, 'lige alué iwé eyela galírale a'resa alué iwé, simile alé napu ajtile Esusi 'lige chojkóbisiga ilíbale alemi o'wemi neraga napu Esusi ilile, 'lige 'we e'wérili anele napurigá ma'chí pámalala alué chátiri alawá napu ajchágame nile alué iwé. ²⁶Alué mukí iwé eyélaka tabilé ralámuli israelita nile, se'nú ra'íchame nile, pe griego ra'íchame nile. ²⁷'Lige Esúsika anele:

—'La a'rewa napurigá bajchá go'mela go'ame 'kuchi, tabilé 'la ju 'ma bujilía alué go'ame 'lige pe o'kochí i'lía alué go'ame. (Yeka pe aniname nile tabilé 'la ko bajchá ralámuli tabilé israelita gu'frilia.)

²⁸'Lige alué mukika nejele:

—Alarigá ju napurigá aní mué, nobi abiena o'kochí mésachi pachárale mochime, napu'lige bilé u'tátiri go'yachi abiena pe'tá nachume ju rujsúkame alué o'kochí.

²⁹'Lige Esúsika anele:

—Mueka 'we a'lá ma'chíggame aní. Simigá ku galírale. Ya'má ma'china alué chátiri alawala mué ranálachi.

³⁰'Lige alué mukika yati simile galírale, 'lige rewale ranala kilí bo'ígime tabachi gojchílachi 'ma tabilé chátiri alawégame. Alué chátiri alawá 'ma ma'chínilige.

Jena ruwimela Esusi sa'wáligo bilé rió najkacholo 'lige tabilé 'me 'la gayéname ra'icha

³¹A'kinana rawé Esusi simile we'ká riógichi Sironi anilichi. Abiena simile ejiro Rekápoli anilichi. A'lige ku sébale alé wa'lú ba'wí ilígichi Galilea anilichi.

³²'Lige alemi bilé rió o'tóleru najkacholo, tabilé 'me 'la gayéname ra'icha. 'Lige alué ralámuli 'we anele napurigá nochámala sekate napurigá sa'wimela. ³³Esúsika o'tole a'miná chajkénami, 'lige makúsate nochale najkachí. A'lige Esusi a'kasole makúsala, 'lige nochale inalá nayume. ³⁴A'lige e'nénale rewagachi, sewékame iwile. 'Lige anile Esusi arameo ra'íchaga:

—iEpata! («I'puga ilibawa», anime ke anile.)

³⁵A'lige yati 'we 'la akeme gayénale alué rió, 'lige 'ma 'la gayénale ra'icha, 'lige o'wínale ra'icha 'we a'lá ma'chíggame. 'Lige Esúsika anele ralámuli:

—Tase rupóaká 'emi ralámuli sa'wáligo ne ye najkacholo 'lige tabilé gayéname ra'icha.

³⁶'Lige alué ralámulika tabilé e'wale. Abiénachigo ruwílikó ralámuli rekó we'sá anelie.

³⁷Suwábaga alué ralámuli napu akele, anile:

—¿Churigá 'la umébame júché sa'wá alué tabilé 'la ra'íchame

'lige tabilé akeme? 'We a'lá 'yole. Najkacholo 'ma 'la akeme newale. Tabilé ra'íchame 'ma 'la ra'íchame newale.

Jena ruwimela Esusi kógiligo go'ame we'ká ralámuli

8 A'kinana napu'lige alué Esusi bijí alemi eyénachi, uchéchigo siné we'ká napaíle ralámuli alé napu Esusi ajtile. 'Lige bakiá rawé kachi 'ma suwale nu'tugala. A'lige bayele Esusi alué bo'né Esusi 'yuga járome, 'lige regá anele:

²—Na'temá ne ralámuli. Bakiá rawé mochígame jena ne'chí 'yuga. 'Ma suwale nu'tugala. ³Ku galírale julámala ne, boichimi rekupámala jeloka, jaré 'we e'megá ejperégame nisa —anile Esusi.

⁴—Jena tabilé 'wesi bejté. Tabilé asé reiboa go'ame —anele alué Esusi 'yuga járome.

⁵'Lige rukele Esusi:
—¿Chekí baní o'kame niru 'emi?
—Gichao —anile alué 'yuga járome.

⁶A'lige Esusi nulele napurigá wijchí mochímala ralámuli. 'Lige 'wile baní, cheliera 'yale Onorúgame, a'tabé chi'wánale, 'lige 'yuga járome 'yale. 'Lige alué Esusi 'yuga járome ralámuli 'yale. ⁷Abiena bi'tile pe u'kabi u'kuchí ro'chí. 'Lige Esusi cheliera 'yale Onorúgame, 'lige alué 'yuga járome 'yale alué ro'chí napurigá 'yámala ralámuli. ⁸⁻⁹Naó mili rasíggame ralámuli nile. Suwábaga ralámuli go'ale, suwábaga o'pasale. 'Lige alué 'yuga járome gichao morali bochile go'ame rasírigame. 'Lige Esusi júlale alué we'ká ralámuli

ku ejperélachi, ¹⁰'lige Esusi 'mole bárkochi 'yuga járome si, 'lige simíbale alé Ralmanuta anilichi.

Jena ruwimela Bariseo machinalio Esusi ta'lá bijchiá Onorúgamete julárigame ko

¹¹Napu a'lige Esusi sebasa alé, jaré bariseo simíbale Esusi e'nemia. Alé o'wínale ra'icha alué Esusi 'yuga regá anigá:

—Aka sa'wawa bilé nayume o 'yawa a'walí bilé mukúgame. Machináli ru ramué pala 'la bijchiá Onorúgamete julárigame ka mué.

¹²'Liko Esusi sewékame iwile. Tabilé galele 'lige regá anele:
—¿Chonigá machinali 'emi pala 'la Onorúgame júlaligo ne'chí? 'Emi etériga tabilé che'simia ne napu 'emi tani ne'chí —anele.

¹³'Lige bárkochi 'mole 'yuga járome si. Simíbale na'lebo 'nálige. (Pe a'bé nile napu alué ralámuli simíbale.)

Jena ruwimela Esusi ruwíligo bariseo 'we resiti 'nátame ko, 'lige abiena Erere

¹⁴Esusi 'yuga járome ta néléle baní. Alé bárkochi bi'lepi baní o'ká mochile. ¹⁵'Lige Esusi anele alué 'yuga járome:

—'La 'nátaga. Alué bariseo, Erere si, napurigá kawali baní ro'ilime alarigá ju —anele.

¹⁶—Esúsika alaní tabiléchigo a'páligame ramué baní —anile alué Esusi 'yuga járomeka a'bopi.

¹⁷⁻¹⁸Esusi 'la machile tabilé inámiligó. 'Lige anele:
—¿Chonigá alaniáché 'emi: «Tabilé a'paru baní»? ¿Tabilé inámolia

'emi? Rekó 'la buségame ke 'emi tabilé ma'chili 'emi. Rekó 'la najkégame ke 'emi, tabilé aké 'emi. ¿Tabilé nélá 'emi, ¹⁹napu a'lige ne chi'wana maligi baní a'tabé, maligi mili miná rasígame ralámuli kógimia? ¿Tabilé nélá 'emi alakí rasírigo baní a'tabé chi'wágame?

—Makué oká atabé rasiro —regá nejele alué Esusi 'yuga járomeka.

²⁰—Aminami abé 'yabé napu a'lige chi'wana ne gichao baní a'tabé, naó mili rasígame ralámuli kógimia, ¿chekí rasírikó a'lige a'tabé chi'wágame baní? —rukele Esusi.

'Lige alué Esusi 'yuga járomeka anile:

—Gichao morali rasiro a'liko.

²¹A'lige anile:

¿Chonigá tabilé 'cho námuliché 'lige? —anele Esusi.

Jena ruwimela Esusi sa'wáligo bilé rió tabilé ma'chílime

²²Napu'lige sebasa Betsáira anilichi, jaré rió a'pale bilé rió tabilé ma'chílime alé Esusi ajtígichi. 'Lige 'we anele Esusi napurigá sa'wámala nochagá.

²³'Liko Esusi cha'pile sekala, o'tole a'miná suwemi tabilé riógichi. Alé a'kachípale busila. A'lige nochale busila, 'lige rukele:

²⁴—¿Jipe 'la ma'chí? ¿'La etiá mué tábiri?

—Etiá ne ralámuli e'yéname, 'la rojá kárépaché —nejele alué rió.

²⁵'Lige Esusi uchéchigo siné nochale busila, 'lige alué rioka abé 'la ma'chílime. ²⁶'Lige Esusi anele:

—Jipe simigá ku galírale, tase simibóaká alé we'ká riógichi.

Jena ruwimela Pegro ruwíligo Esusi ko Onorúgamete julárigame

²⁷Esusi, 'lige alué makué oká rió bo'né 'yuga járome, simíbale Sesarea Belipo anilichi ejiro a'tabemi riógichi. Boichimi enagá rukele Esusi bo'né 'yuga járome: —¿Chieri korí ralámuli ne'chí?

²⁸'Lige alué 'yuga járomeka nejele: —Jaré aní mué ko Juani ralámuli rewarama, ku ajánaligo mayé.

'Lige jaré aní mué kará Elíasi, napu ruwime nile napu anéligo Onorúgame 'we 'ya. 'Lige jaré aní mué kará uchéchigo bilé 'we 'ya ajtígame napu ruwime nílige napu anéligo Onorúgame —anele alué Esusi 'yuga járome.

²⁹—¿Émika, choniágó? —rukele Esusi.

'Lige alésíko Pegro nejele:

—Mueka ju Wa'lula Kristo.^u

³⁰'Lige Esúsika anele:

—Tabilé 'wesi ruyéwaká.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo 'ma me'libólikó alué bo'né

³¹A'lige Esusi ruyeale bo'né 'yuga járome, alué Onorúgamete julárigame napurigá rió neraga 'we ejelímio 'lige 'we gawélimio alué e'wélala jurío 'lige alué e'wélala balé 'lige alué Moisesi nila rejcholi benírriame 'lige 'ma me'libólikó 'lige bakiá rawé kachi ku ajánimio.

³²Suwábaga 'we a'lá ma'chígame ruyeale. A'lige Pégroka Esusi o'tole a'mibemi 'lige ne'óchale:

^u 8:29 E'nesi glosario «Cristo».

—Tase alarigá ra'ichawa.

³³Esusi gu'lile e'nemia uché jarela bo'né 'yuga járome. A'lige Esusi ne'óchale Pegro. Anele:

—Se'wí alé. Mueka ra'icha napurigá Remónisi. Mueka tabilé 'nata napurigá Onorúgame najkí. Mueka 'nata napurigá pe ralámuli.

³⁴A'lige Esusi bayele ralámuli, 'lige bo'né 'yuga járome. 'Lige anele:

—Bilé rió ne'chí oyérame nisa, tabilé na'támili ju alué rió napurigá najkí alué bo'né. Na'támili júkuru napurigá najkíba ne bo'né. Anáchaga asimeli júkuru rekó resí oliae 'lige tabilé a'rigá ne'chí oyeria.

³⁵Bilé rió tabilé mukunálime resí nílga ne'chí oyérame kóriká abiena mukumeli ju, tabilé simela re'pá rewagachi. Bilé rió me'lisuga ne'chí oyérame kóriká Onorúgame nila ra'íchili beníriga eyénaga, yati re'pá rewagachi simela alué rió bejtélimia Onorúgame 'yuga.

³⁶Pecha 'la júkó rekó bilé rió we'ká e'karúgame níggame ke, tabilé 'la Onorúgame oyérame nísaká, 'ma chátiri gainámala bo'né alawala.

³⁷Alésíko 'ma tabilé gainámala rewagachi moyena. Abéchigo najtékame ju bi'wíggame alawega enalia. ³⁸Bilé rió chijunasa ne'chí oyériga 'lige ne ra'ichálila beníriga a'lige ne napu ju Onorúgamete julárigame napurigá bilé rió neraga, 'we chijunámala néchigó alué rió 'yuga napu'lige ne uché nawá rewagáchika wa'lú a'walí niga Onorúgame nila, santo ánjeli 'yuga.

9 'Lige aminami regá anele:

—Neka 'we a'lá ma'chígame ruwí jaré 'emi napu mochí jena tabilé suwimeo 'ma 'la etesa

bajchá aliena 'la semáriga nulao Onorúgame jena wijchimoba.

Jena ruwimela Esusi ruwílgo pe'wera se'winátiri gayénaligo

²Ujsani rawé kachi a'kinana, Esusi simile re'pá rabó Pegro si, 'lige Jakobo si, 'lige Juani si. Napu a'lige moinasa, Esusi se'winati gayénale pe'wera. ³O'páchala rosákame gayénale, 'we chárigá rosákame ta'wesi anaga. ⁴Yati jsile alé oká rió 'we 'ya epperéggame Elfasi 'lige Moisesi. Ra'íchale Esusi 'yuga. 'Lige alué bakiá rió Esusi 'yuga járomeke etele. ⁵'Lige Pégroka anele Esusi:

—Mué Wa'lula, 'we a'lá ju ramué jena jágichi. Jipe bakiá kuchí galí newawa, bilé mué galila, 'lige bilé Moisesi galila, 'lige bilé Elfasi galila.

⁶Pe alarigá ra'íchale, tabilé machile chonimea. 'We majale alué bakiá rió Esusi 'yuga járome. ⁷A'lige yati nótale alé rabó napu'lige alé mochígichi. 'Lige ma'chí anile bilé ra'íchili alé nolíraleka. Regá anime:

—Yeka ne Inolá ju napu 'we galé ne. E'wáwaká napurigá nulá ne Inolá.

⁸A'lige 'we yati neraga, alué bakiá rió Esusi 'yuga járome echúromi e'nénale 'lige tabilé rewale Elfasi 'lige Moisesi. Esusi bi'neli ilíggame etele.

⁹Napu'lige ku e'tegínasa, Esusi anile:

—Tase ruyéwaká ralámuli napu eteru. Napu a'lige ne, napu julárigame ju Onorúgamete napurigá rió neraga, ku ajánasa, a'liko 'la ju ruyá. ¹⁰'Lige alué bakiá

rió tabilé ruwile. We'sá anile a'bopi: «¿Chonigá alanílepué ku asísimio?» anile a'boi.

¹¹A'kinana, boichimi 'yéniga, alué Esusi 'yuga járome rukele alué Esusi:

—¿Chonigá aní alué Moisesi nila nulalí beníriame sebamio bajchabé bilé rió Elíasi rewégame ta'chó nawachi alué Kristo?

¹²Lige Esúsika regá anele:

—Elíasi^v bajchá sébale 'we a'lá o'wé bowechi jawamia ralámuli jena wijchimboba napurigá 'la sébili mochímala napu'lige sébachi alué Onorúgamete julárigame. 'Lige 'ma sebasa alué Elíasi ralámuli o'wé ajawamia, ¿chonigá alué osilí alarigá ruwí 'we resí olawa alué Onorúgamete julárigame napurigá rió neraga? ¹³We a'lá animé ne. Rekó we'ká ralámuli 'we a'lá e'wílige alué Elíasi, abiena 'we resí olákiru, napurigá resí oláwili ju alué Onorúgamete julárigame napurigá rió. Suwábaga alué 'we 'ya osirúgime nile alarigá ikimeo jipe.

Jena ruwimela Esusi 'yuga járome tabilé umébaligo bilé chátiri alawá ma'chí 'pa

¹⁴Napu a'lige Esusi ku sebasa napu mochile alué Esusi 'yuga járome, Esúsika etele we'ká ralámuli mochigo alemi 'lige etele jaré Moisesi nila nulalí beníriame e'wele ra'fchachi ayoga alué Esusi 'yuga járome 'yuga. ¹⁵Napu a'lige etesa aleka enagó Esusi yati simíbale repórimia 'we ra'sálagá

suwábaga alué we'ká ralámuli, 'lige 'we a'lá niraga repóriale. ¹⁶A'lige Esusi rukele alué ralámuli:

—Émika ¿tachiri ra'ichalia alué Moisesi nila nulalí beníriame si? Bochí aní aníchaneguru.

¹⁷Lige bilé ralámuli nejele:

—Mué beníriame, jeka a'pá ne ye towí, ne inolá, chátiri alawá ajchágame ju, tabilé gayéname ju ra'icha. A'pá ne napurigá mué ma'chí pákala alué chátiri alawá.

¹⁸Wijchí rekábame ju, ronuega bo'írame ju chu'ala, chi'name ju ramalá a'wágame i'kiga, a'wáraga bo'írame ju rekúpaga, 'ma ruyé ne mué 'yuga járome, tabilé umeba ma'chí 'pa alué chátiri alawá.

¹⁹Esúsika anele ralámuli:

—¿Chéniko si 'la machimélaché 'emi ralámuli 'lige 'emi ne 'yuga járome churigá 'yólime ka? 'Ma we'ká rawé ajtíkuru ne 'emi 'yuga. Jeka o'tó alué towí.

²⁰Liko alé o'tóliru alué towí.

Napu'lige alué towí etesa Esusi, alué chátiri alawá yati wijchí rekábale alué towí gajpalaka, ronuégame chu'ega. ²¹Esusi rukele o'nola:

—¿Chékí rawé ju alué chátiri alawala bajkisá ye towichí?

'Lige o'nólaka nejele:

—'Ma wa'lubé kachi bajkile.

²²Alué chátiri alawá panápurimi pame ju na'ichimi, 'lige ba'wichimi, me'lináliga. Na'temápuaká ramué. Gu'írowaká ramué 'la umubásaká mué.

²³Lige Esúsika anele:

v 9:12 Alué Esusi Elíasi aní pe Juani olagá anile, alué Juani napu ralámuli rewarama nile ba'wíchí bokobuga.

—¿Mueka chonigá anéché «'la umubásiká mué»? Mué 'la bijchígasaká 'la umébame ko ne, 'la umubámala ne.

²⁴Alué towí o'nólaka anile:

—Ne 'la bijchigi 'la umébame ko mué. Tabilé we'ká namo ne. Gu'írowaká ne napurigá abé 'la bijchígimala ne uché rajpé 'la umébame ko mué.

²⁵Napu'lige Esusi etea namó mochíbachi ralámuli alemi napu ilile, anele alué chátiri alawá alué towichi ajtígame:

—Mué 'sile najkacholo newá ye towí. Mué 'sile tabilé ra'íchame newá ye towí. iMa'chini, tabilé siné uché bajkibóaká ye towichi! — anele Esusi.

²⁶Ma ma'chínamia alué chátiri alawá, a'wágame sinale 'lige gajpalaka rekárale alué towí ronuega chu'ega, 'lige ma'chínale, wijchí rekábasa a'rele napurigá mukúgame neraga alué towí.

'Lige ralámulika anile alué towí etega:

—i'Ma mukúgame ju!

²⁷A'liko Esusi cha'pile sekala, 'lige o'weti elale. Ajágame nile.

²⁸Napu'lige bilena galírale mochiga, Esusi 'yuga járome ka rukele alué Esusi:

—¿Chonigá tabilé gainárupeché ramueka ma'chí 'pa alué chátiri alawá?

²⁹Lige Esúsika nejele:

—Napu'lige ma'chí 'pa bilé chátiri alawá bilé ralámulichi ajtígame, 'we a'lá na'tawa Onorúgame 'yuga 'lige iwérali tánisa a'lige kulí gainámala 'emi ma'chí pa alieti alawá. Tabilé tánisa 'emi iwérali

Onorúgame, tabilé umubámala 'emi —anile Esusi.

**Jena ruwimela Esusi uchéchigo
siné aníligo me'liboli ko
'lige ku ajánimili ko**

³⁰A'kinana simile Esusi 'lige bo'né 'yuga járome. Simíbale alé ejiro Galilea anilichi. 'Lige Esusi tabilé najkile napurigá ralámuli Galilea ejperégame machimela alé mochigo alé Galilea alué Esusi 'lige 'yuga járome. ³¹Alué Esusi bi'neli asinálile beniria bo'né 'yuga járome, 'lige regá anele:

—Napu ju Onorúgamete julárigame 'pa rewagáchika napurigá rió neraga 'ma cha'piboli ju pe 'wemi 'lige 'ma me'liboli ju. Me'lisuga, pe bakiá rawé kachi ku ajánamala. (Alué Esúsika pe bo'né olagá anime ke anile.)

³²Alué Esusi 'yuga járome ka tabilé námale napu anile Esusi. Majale rukegá. A'kinana Esusi 'yuga járome boichimi 'yéniga ra'íchale a'boi:

—¿Chieri 'nalina abé Wa'lula júpué ramué? —anile.

³³Napu'lige sebasa we'ká riógachi Kapernaumi anilichi mo'ile pachá galírale napu che'labámili nile 'lige Esúsika rukele alué bo'né 'yuga járome:

—¿Tachiri choniae 'emi boichika 'yéniga?

³⁴Lige alué Esusi 'yuga járome ka tabilé nejele machíligame ayomio Esusi. ³⁵Liko asíbale Esusi, 'lige bayele alué makué oká bo'né Esusi 'yuga járome 'lige anele:

—Wa'lula nínilisiká, gu'írimili júkuru suwábaga ralámuli. Tabilé bo'nepi na'temámili júkuru.

³⁶ A'lige Esusi mutule bilé ta towí 'lige anele alué makué oká rió:

³⁷ —'Emi napu 'we a'lá niraga eté bilé ta towí 'la ne'chí oyériga, 'liko 'we a'lá nirame ju ne'chí. 'Emi ne'chí nirasa 'liko 'la nirame ju Onorúgame, alué napu júlale ne'chí —alarigá anile Esusi.

³⁸ 'Lige alué Juani, napu Esusi 'yuga ilírome nile, anele Esusi: —Mué Wa'lula, alé 'mi ajtí bilé rió 'we buyáname u'kuchí remónisi alawala ralámulichi mochígame regá anigá: «Esusi a'walílate buyasa 'la kápá 'emi chátiri alawá, yati buyasi, a'rewa ye rió.» 'Lige ramueka sulíruturu, pecha ramué 'yuga oyame kame alué rió.

³⁹ 'Liko Esúsika anele: —Tabilé che anétélíko. Bilé rió buyáname chátiri alawá regá anigá: «Esusi a'walílate buyasa 'la kápá 'emi chátiri alawá», bilé rió alarigá nóchame ka 'we a'lá ra'ichámala ne'chí olagá. ⁴⁰ Ralámuli tabilé saíla nisa ramué, ramué gompaniérola kéré. ⁴¹ Bilé rió rekó pe bilé alabá ba'wí 'yae 'emi ne'chí oyérame kóriká, 'liko Onorúgame 'la semati raweli 'yámala alué rió.

⁴² Bilé rió resiti 'nátili 'yame bilé ta towí kulí benime Onorúgame nila ra'íchili, abé 'la nímala si'lika mukusá ba'íchí rojkógachi pásiga majtá golótiga. ⁴³ Mué 'we cha 'sisa mué bo'né sekálate, 'ma rejpunawa alué seká. Abé a'lá nímala Onorúgame e'wilia tabilé sekega,

tase simiá oká sekega o'wékana jiérnochi alé napu tabilé siné cho'ime ju na'í. ⁴⁴ Alé alué kuchili tabilé siné a'rémili ju ralámuli sa'pala go'yá. 'Lige alé nabí rajame ju na'í. Tabilé siné cho'ime ju.^w ⁴⁵ Mué resí 'sika enasa mué ronólate, rejpunawa ronola. Abé a'lá ju Onorúgame e'wilia tabilé ronega, tase simiá re'lé jiérnochi oká ronega. ⁴⁶ Alé alué kuchili tabilé siné a'reme ju ralámuli sa'pala go'yá. 'Lige alé nabí rajame ju na'í. Tabilé siné cho'ime ju. ⁴⁷ Mué 'we chátiri na'tasa chátiri etega, ma'chí buinawa alué busí. Abé a'lá nímala Onorúgame e'wilia tabilé busega, tase simiá re'lé jiérnochi oká busega,^x ⁴⁸ alé napu alué kuchili tabilé siné a'reme ju ralámuli sa'pala go'yá. 'Lige alé nabí rajame ju na'í. Tabilé siné cho'ime ju.

⁴⁹ Apiépiri ralámuli ne'chí najátasaká resí ikimela. Alué resí ikiamé ju napurigá oná. ⁵⁰ Oná 'we a'lá ju 'la ajkabasa go'ame. Tabilé ajkabasa go'ame, pe tabilé 'la ajkabame ju alué oná.^y Alarigá ju alué resí ikiamé napurigá oná. Alué resí ikiamé 'la gu'írame nisa ralámuli 'we a'lá 'nata Onorúgame 'yuga a'liko napurigá oná 'la ajkabame alarigá ju. Alué resí ikiamé tabilé gu'írome nísaká alué ralámuli 'we a'lá 'nata Onorúgame 'yuga, a'liko tabilé 'la ju. 'Liko alué resí ikiamé ju napurigá oná tabilé ajkabame. Tase we'kuawa alué resí

^w 9:44 E'nesi Isafas 66:24.

^x 9:47 Bersíkulo 44 'lige 46 tabilé uchú alué 'we 'ya osirúgime osilichí.

^y 9:50 Onaka abiena unilime ju 'yowa. Abiena unilime ju napurigá tabilé bikimela sa'pá. Abiena unilime ju napurigá bi'wewa jiero. Abiena unilime ju telsante niraga. Abiena uneme nile alué ralámuli ebreo napu'lige Onorúgame kógime nile go'ame ruigá Onorúgame tabilé siné chajkena ilíbame ju, nabí 'we a'lá sébali olame ju napu aní bo'né.

ikiame gu'írome ko Onorúgame si na'talia 'liko 'we ganíliga ejperélamala 'emi suwábaga.

Jena ruwimela Esusi rejcholi ruyéligo suwábaga alué ralámuli newíkame napurigá tabilé rojámala

10 Alé Kapernaumi asigá, simile alé bilena alé a'bé bakochi Jorani anilichi, aleka napu ma'chíname ju alué rayénali napu Jurea anilime nílechigó napurigá alué ejiro Jurea anilime.^z Nabí rawé we'ká ralámuli napaíle. 'Lige Esúsika benírale rejcholi alué ralámuli. Alarigá 'sime nile. ²'Lige alé jsile bariseo pe rukemia chonirá Esusi. 'Lige rukele:

—¿'La ju bilé rió mukí a'rea newíkame?

³'Lige Esúsika rukele:

—¿Tachiri rejcholi nejile ko alué rió Moisesi 'ya? —rukele Esusi.

⁴'Lige alué bariséoka anile:

—Moisesi anile 'la ko bilé mukí a'rílía, bilé apeli 'yásiká regá anime: «Jípesí 'ma tabilé napaíka ejperélamala napugiti 'ma rojágame kame ye oká ralámuli, 'ma tabilé newíkame», anime nísaká alué apeli.

⁵Esúsika anele:

—Ralámuli cha nokame kame. Alekeri Moisesi benírele alué rejcholi. ⁶'Ya bajchabé Onorúgame tabilé benírele alué rejcholi. Onorúgame nila ra'fchili regá aní: «Napu'lige Onorúgame newale gawí, newale bilé rió, 'lige bilé mukí.» ⁷Alekeri newime ju 'lige waná galírime ju, ⁸'lige napufka okome

ju. Alésíko napurigá bi'lepi ralámuli 'nátame níkala okaka, ⁹'lige Onorúgame tabilé najkí napurigá rojanawa napu bo'né napabule.

¹⁰Abé alí, napu'lige galírale mochiga, alué Esusi 'yuga járome ka rukele Esusi:

—¿Chonime ke napu mué ruyá anié kulipi?

¹¹'Lige Esúsika nejele:

—Bilé rió mukí a'resa, uché bilé mukí rewame ju, tabilé 'la ju alué 'nátili. ¹²Abiena 'we resítiri ju ala'simía bilé mukí rió a'resa uché bilé rió rewisá, tabilé 'la ju alué 'nátili. 'We resítiri ju ala'simía.

Jena ruwimela Esusi tániligo Onorúgame napurigá gu'írimala 'kuchi

¹³Ralámulika u'kuchí 'kuchi a'pile alemi alué Esusi napurigá cha'pimela sekate. Napu a'lige machisá alué 'yuga járome, ne'óchale alué ralámuli u'kuchítiri. ¹⁴Esúsika ayole alué Esusi 'yuga járome 'yuga. Anele:

—Tase che anewa, a'rewa 'nalina napurigá jeka smela alué u'kuchítiri. 'Emi alué u'kuchítiri etega, benimela 'emi Onorúgame e'wiga. Suwábaga ralámuli napu 'we a'lá e'wame ju napurigá ye u'kuchítiri, alueka 'we a'lá nulálame ju sulachí Onorúgamete. ¹⁵Neka 'we a'lá bijchiga aní. 'Emi tabilé e'wisa Onorúgame napurigá nokame ju ye u'kuchítiri, tabilé siné ganíliga e'yénamala 'emi Onorúgame 'yuga. Napurigá bilé u'tátiri 'we yati e'wime Onorúgame, a'chigóriga

z 10:1 Jaréchigo aní simáriligo alé ejiro Jurea 'lige bajuníligo alé bakochi Jorani anilime.

nímili júkuru 'émichigó napurigá alué u'tátiri 'la yati e'wime Onorúgame.

¹⁶A'lige alué Esusi mutule alué u'kuchítiri 'lige mo'ola nochale 'lige tánale Onorúgame napurigá repúmala.

Jena ruwimela bilé rió 'we nígame tabilé oyéraniligo Esusi

¹⁷Bilé rawé Esusi enale simiá, 'lige bilé rió nawá 'we 'maga, 'lige chokóbasiga ilíbale alé o'wemi napu Esusi iligé. 'Lige alué rió anele alué Esusi:

—Mué 'we a'lá beníriame, ÷tachiri chu'simía 'la ju napurigá bejtélamala ne 'pa rewagachi nabí? —anile alué rió.

¹⁸'Lige Esúsika anele:

—¿Chonigá aniché mué: «'We a'lá beníriame»? Pe bi'neli Onorúgame ju 'we a'lá beníriame. ¹⁹'La machí mué napu Onorúgame nulale. Regá nulale Onorúgame: «Tabilé me'liboa ralámuli, tabilé chigowa aminami, tabilé se'nú mukí 'yuga gojchiboa, tabilé 'yega ra'icháwaká, tase bujewa bilé rió tábiri o'ká enágame 'yégiga, 'la niraga etewa mué o'nola 'lige mué eyela» —alarigá anele Esusi.

²⁰'Lige alué rioka anile a'lige:

—Neka 'we a'lá sébali olá suwábaga alué nulalí u'tá ka jipe abiena si.

²¹'Lige Esúsika 'we na'temale, 'lige anele:

—Aba bilé tábiri rokáré. Bilé tábiri tabilé 'cho 'la sébali olá mué.

Simigá ralinéwaká suwábaga alué mué nila tábiri, 'lige kógiwaká alué enomí alué ralámuli tabilé nígame. 'Lige ne'chí najátawa. Alarigáká 'la narémala mué semati raweli 'pa rewagachi.

²²'Liko alué rió kilí ilíbale, seweka simiá kíbale cha we'ká tábiri nígame níligame. Tabilé ralinénele bo'né nila.

²³'Liko Esusi e'néniga bo'né 'yuga járome, anele:

—We'ká alué ralámuli 'we nígame we'ká e'karúgame tabilé elime ju napurigá Onorúgamete nulewa sulachí. Pe napurigá a'boi 'nata, pe alarigá 'la sébili nirá.

²⁴'Lige alué Esusi 'yuga járome ka lale: «¿Chonigá aniché Esusi alaniá?» 'Lige Esúsika anele uchéchigo siné:

—We'ká ralámuli napu 'we 'nátame ju we'ká e'karúgame niga asinálime, tabilé najkime ju napurigá Onorúgamete nulewa sulachí. ²⁵We'ká rió we'ká bukégame akasí, chibátiri, bo'átiri, tabilé nélé Onorúgame. Bo'né bi'neli 'nata. 'We nóchili olámala alué rió napurigá lisensia 'yámala Onorúgame napurigá Onorúgame nulémala.^a

²⁶'Lige akisá alué Esusi 'yuga járome, tabilé inámole. 'Lige anile a'bopi:

—¿Chieri 'la sebámalawé alé rewagachi?

²⁷'Lige Esúsika e'néniga anele:

—Bilé rió bo'né 'nátaga tabilé sebámala rewagachi. Onorúgameka

^a 10:25 Esúsika regá anile: —'We nóchali olámala bilé rió we'ká bukégame ajágame napurigá lisensia 'yámala Onorúgamete nulelia. Abé 'la tabilé nóchali olámala bilé kameyo bilena wejchá ewalachi simiria.

'la nejkúrime ju, alarigáká 'la sebawa rewagachi.

²⁸ A'lige Pégroka anele:

—Ramueka suwábaga tábiri a'réruché mué 'yuga e'yénimia — anile Pegro.

²⁹ 'Lige Esúsika anele:

—Apiépiri rió a'resa galí, rejimátiri, o'nólatiri, eyélatiri, 'kúchitiri, gawítiri, ne 'yuga e'yénimia, benírimia ralámuli Onorúgame nila ra'íchili, ³⁰ Onorúgame wa'lú ganílili 'yámala. 'We ganílimala alué ralámuli Onorúgame oyérame 'yuga. Abiena 'we resí olawa 'lige resí anewa cha nokame ralámulite. 'Lige mukusá 'pa rewagachi asiméleké nabí. ³¹ Alué napu bajchá ilinálime ju, alueka pe guwana juláwili ju. 'Lige alué 'we guwana ilígame, alueka 'mi bajchá eláwili ju.

Jena ruwimela uchéchigo siné aníligo Esusi 'ma me'liboli ko 'ma baisá nile alésíko alaniá Esusi

³² E'yénale bowesia Rusaleni simiba. Esusi bajchá enale. 'Lige alué we'ka oyérameka nujubami 'yénale, 'lige regá na'tasia e'yénale: «iEsúsika 'la tabilé majanti!» napugiti Esúsika abirigá alemi Rusaleni simiá enáligime rekó machié me'liboli ko alé Rusaleni. Uchéchigo jaré napu abé guwana e'yénale 'we majale. 'Lige Esúsika waná bi'neli o'tole alué makué oká rió bo'né 'yuga járome. ³³ 'Lige regá anele:

—Ramueka 'a e'nárukururu Rusaleni simiba. Alué napu ju Onorúgamete julárigame 'pa rewagáchika

napurigá rió neraga 'ma cha'piboli ju, 'lige 'ma o'toboli ju napu mochí alué e'wélala balé 'lige alué Moisesi nila nulalí beníriame. Alué e'wélala o'tomela a'miná uchéchigo bilena e'sena ralámuli mochígichi napu tabilé jurío ju napurigá alemi me'liboa. ³⁴ 'Lige tabilé 'cho me'á, alué ralámuli 'we gawélimala 'lige a'kachípamala 'lige wejpisópua, 'lige me'liboli ju. Mukusá pe bakiá rawé kachi ku ajánamala —anile Esusi.

Jena ruwimela Jakobo (Santiago) 'lige Juani tánaligo nóchali Esusi

³⁵ A'lige Jakobo, 'lige Juani, Sebereo 'kúchila, ³⁶ a'bemi simíbale Esusi ajtígichi 'lige anele: —Mué beníriame, pe rekó, nóchali 'yáwaká ramué.

³⁷ —¿Tachiri nóchali najkiá 'emi? —rukele Esusi.

—Napu'lige mué wa'lula selígame asibasa, ramueka a'naguka mochíwaká mué ajtígichi napurigá e'sélikame u'kuchípala nímala ramué, bilé wajtoná, bilé o'iná.

³⁸ 'Lige Esusi anele:

—'Emi tabilé machí aliena nóchali ko. ¿'Lacha anachasa júkó 'emi ne'chí 'yuga? ¿'Lacha anachámala 'emi resí ikiá napurigá ne resí ikimela?

³⁹ —Abiena 'la anacháwaleké — nejele Akobo 'lige Juani.

—Bijchiá resí ikimela 'emi. Me'liboa ne. Abiena me'liboa 'emi. ⁴⁰ Tabilé ne 'símala a'naguka e'wélala mochía 'emi. Pe Onorúgameka 'la machí chieri mochiamio napurigá nochámala alué nóchali —anile Esusi.

⁴¹Uché jaré Esusi 'yuga járome machile nóchali táligo, alekeri na'áwale. 'Lige Esusi bayele suwábaga alué makué oká bo'né 'yuga járome, ⁴²'lige anele:

—'Emi 'la machíguru napu ekí e'wélala 'we riólame ka, 'lige 'we iwégame nulame ka, napuchibi olagá ralámuli, 'lige alué e'sélikame u'kuchípala a'chigórige nulame ju. ⁴³'Emi tabilé alarigá nulámili júkuru. ⁴⁴Alué abé wa'lula nínilisi ka, gu'írimili júkuru uché jaré ralámuli, tabilé riólige, napurigá nóchame neraga. ⁴⁵Alué Onorúgamete julárigame 'pa rewagáchika napurigá rió neraga tabilé nawápá napurigá gu'íriwa ralámulite. Alueka nawákuru gu'írimia uché jaré ralámuli, alué bo'nepi mukugá buinamia chátiri bowechi we'ká ralámuli.

Jena ruwimela Esusi sa'wáligo bilé rió tabilé ma'chílime

⁴⁶A'lige sébale we'ká riógichi Jerikó anilichi. Napu'lige Esusi 'ma simichi alé Jerikó yéniga alué bo'né 'yuga járome si, 'lige we'ká ralámuli napu Kapernaúmika si 'yénale, 'lige alemi boichimi asale bilé rió tabilé ma'chílime, Bartimeo anilime (Bartimeo aniáká Timeo inolá aniname ju). Alé asale boichí suwemi enomí taa. ⁴⁷Napu a'lige alué tabilé ma'chílime machisá Esusi Nasareta bejtégame a'bemi enegó, a'wágame ra'íchaga bayele regá anigá:

—iMué Esusi, Rabí rijimala, Rabí 'we 'ya ajtígame, pe rekó na'temápuaká ne'chí! —anile.

⁴⁸We'kaka sulile alanichi napurigá tabilé aminabi a'wágame

ra'ichámala. 'Lige alué rioka tabilé e'wale. Aminabi anile rekó sulílie: —iMué Esusi, Rabí rijimala, alué rabí napu 'we 'ya asale, pe rekó, na'temápogó ne! —anele.

⁴⁹Akisá yati kilí ilíbale Esusi, 'lige anile:

—Jeka bayéwagó.

'Lige alué Esusi 'yuga járomeka simíbale bayemia. 'Lige anele nawiga:

—Tase chéláwa. 'Mi simérá mué. Esusi repá 'naka.

⁵⁰Liko alué rió tabilé ma'chílime alué gemá wijchí pasa, iwégame o'pochile, 'lige simile alé napu Esusi ilile. ⁵¹Esúsika rukele:

—¿Tachiri najkí mué?

'Lige alué tabilé ma'chílimeka nejele:

—Mué beníriame, najkí ne napurigá ne'chí 'yómala mué napurigá 'la ma'chílimala ne ku.

⁵²Esúsika anele:

—Simigá ku mué bejtélachi.

Sa'wíkuru mué, 'la bijchígiligame mué 'la sa'wame ko ne —anele.

Yati 'la ma'chílime alué tabilé ma'chílime. 'Lige tabiléchigo simíleko galírale, pe simile alemi guwánami napu we'ká ralámuli 'yénale.

Jena ruwimela ralámuli e'wele ra'íchaga aníligo Wa'lula ko Esusi

11 Napu'lige 'ma amulí seba 'yéniga alé Rusaleni alué Esusi 'lige gompaniérola jábale alé Olibo rewégichi rabó re'leberi, alé napu okaná we'ká riógachi nile, bilena Be'tagé 'lige uché bilena Betania rewégachi. ²'Lige Esúsika anele oká alué bo'né 'yuga járome:

—Simíbaga alé 'mi we'ká riógachi, 'mi alé napu ma'chigá ju, 'lige alé riógichi sebasa, 'emi etémala bilé bulito u'tá chériga chujkúgame tabilé 'cho asilime. 'Lige 'ma su'panasa jeka o'tobóaká baníriga. ³Lige bilé rió rukisá chonigá su'panalio alué bulito, yati anewa: «Alué Wa'lula najkí napurigá tanewa ye bulito, pe yati ku ronolawa ramué», anile Esusi.

⁴Liko alué oká rió Esusi 'yuga járome yati simíbale 'lige alé bilénami riógichi sebasa etele bilé bulito u'tá chériga chujkúgame bilé o'tónachi alé a'bé yochi galírale, 'lige su'pánale.

⁵Lige jaré rió jale alé 'lige bilé alué rió alemi ajtígame rukele: —¿Chonigá su'panaru alué bulito?

⁶Liko alué Esúsita julárigame ruyele 'la sébili napurigá anélige Esusi. 'Liko alué rió rukeme yati 'la elile napurigá 'la o'tomela. ⁷Alésíko yati o'tole alué bulito napu alé Esusi ajtile. 'Lige alué a'pasa alué bulito, bujale alué i'weli o'pacha a'boi o'páchala 'lige pérále alué bulito, 'lige Esúsika yati asele alué bulito, 'lige asigá simile. ⁸Lige we'ká ralámuli pésiga 'yénale boichimi a'boi o'páchala i'weli, 'lige alué bulito alemi amóbami simírole, 'lige jaréchigo sa'ó sawala ro'asia e'yénale alemi boichimi.

⁹Suwábaga ralámuli guwánami 'yénigame 'lige bajchabemi

'yénigame 'we ra'sálásia 'yénale regá anisia:

—iWa'lula ju Onorúgame! i'We a'lá semá 'sime ju alué Onorúgamete julárigame! ¹⁰iOnorúgame 'ma a'lá nulémala ralámuli! i'Ma nawá alué Rabí rijimala! iSuwábaga 'we semátiri nímala!^b

¹¹Alarigá bajkile Esusi alé we'ká riógichi Rusaleni anilichi aleké bulito asigá 'lige re'kile bulítochi 'lige re'kisa bajkile abé pachami alé wa'lú re'obá ilígichi ra'pichí, 'lige 'we a'lá e'nesa bochígimi alé ra'pichí, 'ma simile alé Betania rewégichi ta'mé we'ká riógachi,^c 'ma 'we alí níligame amulí chónachi, alué makué oká rió 'yuga simile bo'né 'yuga járome.

Jena ruwimela Esusi 'we ená anegá ne'óchaligo bilé chuná napu tabilé rakeme nile

¹²Melénala be'á 'ma simíbale alé Betania mochige, 'lige boichimi e'yéniga 'we e'lowile Esusi. ¹³Lige etele bilé chuná alemi ilígame boichimi a'bemi 'lige Esúsika yati simile e'nemia pala rakégame ka alué chuná, tabilé rakega ilile alué chuná, pe 'we a'lá sawega ilile, tabilé 'cho sébale raweli napu rakeme nile alué chuná.^d ¹⁴Liko Esúsika anele alué chuná:

—Tabilé siné go'mela ralámuli mué chuná rakala, 'máchigo tabilé siné rakémili kame mué —anele.

b 11:10 E'nesi Salmos 118:25-26.

c 11:11 Rusalénika 'we we'ká riógame nile, 'lige Betániaká ta'mé 'we we'ká riógame nile.

d 11:13 Alé Israeli alué chuná bajchá rakeme ju marso mechá napu'lige 'yame ju chuná sawala. 'Lige abiena rakeme ju abé nujubame. Tabilé rakésaká napu'lige 'yame ju sawala, tabilé rakémili nile abé nujubapi. Siné kachi Esusi anile alué chuná ju napurigá alué bariseo. Bariséoka 'we a'ká ralámuli káré nobi tabiléchigo a'ká ralámuli nílekó. Alué bariseo nile napurigá alué chuná napu 'we rakéganti káréle 'we sawega ilígame nobi tabilé rakégame níliko.

'Lige alué Esusi 'yuga járomeka akele alanichi Esusi.

Jena ruwimela Esusi 'ma mabúligo alué ralineme ralámuli alé wa'lú re'obachi ra'pichí mochígame

¹⁵A'lige sebasa ku alé Rusaleni, Esusi bajkile alé wa'lú re'obachi ra'pichí, 'lige chojkile buyana alué ralámuli napu ekí ralineja jale 'lige tábiri alé ra'pichí, 'ma re'nubuga 'lule suwábaga mesa napu enomí nakulílichí nile, 'lige mutuka 'ma re'nubule chulugí baloma ralinélime wakali. ¹⁶Tabilé a'rele napurigá alemi ra'pichí mochiámala ra'lánaga we'ká e'karúgame tábiri ralinélime. ¹⁷'Lige alué e'karúgame tábiri rujsuna 'lige gajuna 'we ruyele Onorúgame nila ra'íchili. Regá anele:

—¿Tacha machí 'emi regá anime chujkugó alé osilichi napu Onorúgame nila ra'íchili chujkú? Regá anime chujkúché: «Ne galílaká uneme nímala suwábaga ralámuli jena gawichí ejperégame napurigá ra'ichámala Onorúgame 'yuga 'lige napurigá iwérali tánamala.»^e Alarigá aní Onorúgame nila ra'íchili. 'Émika unéguru ye re'obá Onorúgame galila napurigá pe bilé resó pe chigórigame resola niraga, tabilé 'la nirá 'emi —anele.^f

¹⁸'Lige alué e'wélala balé abiena alué Moisesi nila nulalí beníriame akele alanichi alué Esusi 'lige chojkile 'nata churigá 'la nítikó me'liá alué Esusi. Me'linálile 'lige

'nátale majaga «we'ká ralámuli alué rió oyera.» 'Lige tabilé chérigá me'ale alué Esusi napugiti 'we majáligime alué ralámuli, cha we'ká nílgame alué ralámuli alemi jágame 'we a'lá 'nátaga gepua alué Esusi benírachi alué rejcholi. ¹⁹'Ma alí 'ma chónachi simile Esusi bo'né 'yuga járome 'yuga. 'Ma simíbale alé Rusaleni mochige.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo churigá ka napu'lige 'la bijchígisiga 'la a'walí nígame ko Onorúgame

²⁰Uché melénala be'á simíbale alé a'bemi alué chuná ilígichi 'lige etele alué chuná 'ma wakígame chojkichí si, 'ma nawala 'yúriga wakíbale alué chuná. ²¹'Lige Pegro nélále napu anile alué Esusi rapakónala. Regá anile Pegro:

—Mué Esusi Wa'lula, e'nérigo ye chuná napu mué ne'óchale 'we ená anigá rapako, 'ma wakile.

²²'Lige Eúsika nejele 'lige regá anele:

—Aka 'we a'lá bijchígiwaguru 'la wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame.

²³Neka 'we a'lá bijchiga aní, 'emi nulesa ye gawí Olibo anilime 'liko 'la simela 'mi mejká wa'lú ba'wí ilígichi napu e'wele barko e'yéname ju, 'lige 'we a'lá bijchígiga anesa 'emi 'we a'lá nejkúromio Onorúgame bo'né a'walílate, 'liko Onorúgame 'la nejkúromala, 'liko 'la simela ye gawí 'mi wa'lú ba'wí ilígichi. ²⁴Apiépiri tábiri 'la nejkúromala Onorúgame 'la bijchiá bijchígiga tánasaká mué alué

^e 11:17 E'nesi Isafas 56:7.

^f 11:17 E'nesi Jeremías 7:11.

nejkúrili. ²⁵⁻²⁶Napu'lige Onorúgame 'yuga ra'fchachi mué, 'la e'kawa apiépiri ralámuli alué napu 'we resí 'sika ílrome nile mué 'yuga. Mué 'la e'kásaká alué ríó 'liko Onorúgame 'la e'kámalachigó mué napu'lige iwérili tánichi mué. Mué tabilé e'kásaká 'liko alué Onorúgame rewagachi ajtígame tabilé e'kámalachigó —anile Esusi.

**Jena ruwimela e'wélala rukéligo
Esusi chonigá buyánaligo alué
ralámuli alé wa'lú re'obachi
ra'pichí mochígame ralineá**

²⁷Lige ku sébale alé Rusaleni, 'lige alemi wa'lú re'obá ílgichi ra'pichí eyénachi alué Esusi, yati alemi jsile alué e'wélala balé, abiena alué Moisesi nila nulalí beníriame, 'lige alué ralámuli jurío nuleme. ²⁸Lige anele:

—Mué Esusi, ¿tachiri najtékame nóchali nígame ju mué? ¿Chíérite ajcharu mué napurigá Wa'lula nulame níkala mué? ¿Tachiri gite buyánaché mué ralámuli wa'lú re'obá ra'pichí mochígame ralineá?

²⁹Lige Esúsika anele:

—Ne abiénachigó rukimela bilé ra'fchili, 'la ma'chígame nejiáwaká, 'lige 'la ma'chígame nejiásaká 'emi ne 'la ruwimela chonigá tachiri gite buyánigo ne ralámuli jena ra'pichí mochígame ralineá. Nejiásibá:

³⁰¿Chieri júlaliga Juani ralámuli rewarániliga? ¿Onorúgame o pe ralámuli?

³¹A'liko alué e'wélala o'maka chojkile ra'icha a'bopi rukegá, regá anile:

—¿Churigá nejiawa? «Onorúgame júlale», anisúká 'liko animela

alué Esusi, ³²«'Liko ¿chonigá ta bijchígirupaché 'emi napu anié Juani?» animela alué Esusi. «Aka pe ralámuli nuléleché», anisúká, alué ralámuli jena ra'pichí mochígame 'we ayómala ramué 'yuga, 'wéchigo 'la bijchígiligame o'maka ralámuli 'we 'la Onorúgamete julárigame níligo alué Juani. ³³A'lígeko regá anile alué ralámuli Esusi olagá:

—Tabilé machiáwé chíérite julárigame níligo alué Juani ralámuli rewarániliga.

'Liko Esusi anile:

—Néchigó tabilé ruwimélachigó tachiri gite buyánigo ne suwábaga ralámuli jena ra'pichí ye wa'lú re'obachi mochígame ralineá.

**Jena ruwimela Esusi ruwíligo
chonokáligo alué we'ká banawá
go'yáame rakeme tebume**

12 'Lige chojkile Esusi regá anea alué ralámuli:

—Bilé ríó 'yele we'lé alé bo'né gawílachi, 'lige we'lé echale we'ká banawá go'ame rakeme i'wilí anilime. Rejkolichi newale bilena i'pichí alé me'chomia alué banawá rakala napu'lige rakesa alué ba'wila ma'chí pamia, 'lige newale bilé galí re'pá ílgame napurigá alué tebume alé asagá tebúmala alué we'ká banawá rakeme.

> 'Lige owile jaré ríó nóchame napurigá tebúmala, nasípasi meka alué banawá rakala, 'lige alué ríó gawígameka simile biléname mejkami. ²Napu'lige sebasea rawé 'wíliame, alué gawígame 'naka júlale bilé piónila napurigá rojanámala nasípasi napu nachume nile alué ríó gawígame. ³Alué

tebuka mochígameka tabilé nejinile
 'lige 'ma cha'pile alué gawígame
 piónila alé nawachi, 'ma cho'nale
 'lige 'ma kumi júlale 'we ejechasa.
 'Liko alué rió 'ma kumi simile tabilé
 o'ká alué banawá rakala. ⁴'Liko
 alué gawígame uchéchigo bilé
 piónila júlale, 'lige 'ma sébachi
 alué piónila alé 'mi 'ma che'wáliru
 mo'ola bajsibuga rejete 'lige 'ma
 kumi juláliru ne'ochasa. ⁵'Liko alué
 gawígame uchéchigo bilé piónila
 júlale, 'lige 'ma sébachi alué piónila
 yati me'líliru. Alarigá oláliru
 suwábaga napu ekí sísiame alemi
 napu júlale alué gawígame alé. Jaré
 'we ejelígame a'rele 'lige jaré 'ma
 me'ale.

⁶ Alésíko pe alué gawígame
 inolacho rejpilapile napu 'we a'lá eteme
 nile 'we a'lá galegá, 'lige abiena
 aluéchigó júlale mayega 'we a'lá
 niraga etemio. Regá 'nátale: «Yeka
 'la niraga etémalaké ne inolá kame.»
 Napu'lige alué gawígame inolá
 sébachi 'mi alé alué banawá jágichi,
 'lige anile alué a'boi tebúkame:

⁷ «Pe aluecho ju alué rió gawígame
 inolá, 'lige alué júkuru alué o'nola
 nila nachuámili ye gawí napu'lige
 o'nola mukusá, alekeri me'liboa,
 alarigá 'la ramué niga ejtebiwa ye
 gawí o'nola mukusá», anile. ⁸'Lige
 cha'pisá 'ma me'ale 'lige 'ma pale
 i'rachi ma'chímána —anile Esusi.

⁹'Lige abichilubi anile Esusi:
 —¿Alésíko chu'símalawé alué
 gawígame? Alueka nawámala
 suwábaga me'limea alué tebume,
 'lige uché jaré mochiámala tebútiga
 alé.

¹⁰ ¿Tabiléchala machí 'emi
 napurigá aní alué osilí napu chujkú
 Onorúgame nila ra'fchili?

Alué rejté napu gawélele
 nóchame galí newame,
 'lige alué rejteka abé a'lá
 ma'chínale alé chijtochi
 ajchalía.

¹¹ Onorúgame bo'né alarigá elale.
 'Lige ramué a'boi níriga 'we a'lá
 semáriga na'tawa

'lige 'we a'lá ganíliga mochiwa
 'we a'lá semáriga nejkúrichi
 Onorúgame —anile Esusi.^g

¹² Alué e'wélala balé, abiena alué
 Moisesi nulalila beníriame, 'lige
 abiena alué ralámuli jurío nuleme,
 abichilubi 'we me'linalia jale alué
 Esusi 'we a'lá inámaka akéligime
 suwábaga alué e'wélala ne'óchiga
 aníligo alué Esusi alaniá, iligá 'we
 majale cháchigo we'ká jálígame
 ralámuli alemi. Alésíko pe a'rele
 alué Esusi 'lige 'ma simíbalance, tabilé
 che olale.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo
Onorúgame 'yalime ko napu
Onorúgame 'yáwili ju

¹³ Alésíko alué e'wélala balé 'lige
 alué Moisesi nulalila beníriame,
 'lige alué e'wélala napu nuleme
 ju alué ralámuli jurío, júlale
 jaré bariseo 'lige jaré Eroro
 gompaniérola rukéniliga jaré
 ra'fchili pe machináliga chonirá
 Esusi. ¹⁴'Lige alué bariseo 'lige alué
 Eroro gompaniérola alemi sigá napu
 ajtile alué Esusi. Regá rukele:
 —Mué beníriame Onorúgame nila
 ra'fchili, suwábaga ramué 'we a'lá

^g 12:11 Esusi pe anime ke anile tabilé galegá etémili nile.

machiaa 'we a'lá bijchiga anió mué suwábaga napu aní mué. Tabilé chéláme ko mué napu aní uché jaré ralámuli. Rekó cha anichi ralámuli mueka abisibi 'we a'lá beníriame ju Onorúgame nila ra'íchili. Mueka tabilé 'yégali ra'íchili beníriame ju. ¿Pala 'la ju nejília alué enomí napu jena nejílime ju alué wa'lula rey Sesar i'lime? ¿Tabiléchala?

¹⁵ Alué Esúsika 'we a'lá machile pe resítiri 'nátaga anió alué ralámuli, machile pe resí olániliga anió Esusi alué ralámuli 'yégiga ra'íchanelega, 'lige anile alué Esusi: —¿Chonigá alaníbhiché 'émika pe resí olániliga 'yégiga ra'íchaga? Aka jeka a'pásigo bilé enomí.

¹⁶ Liko alué bariseo 'lige jaré alué Erote gompaniérola yati a'pile bilé enomí chijtúligame bewárigame alué Esusi, 'lige Esúsika rukele: —¿Chieri mo'ola ju ye mo'ó jena enomichi ajtíggame, 'lige chieri rewalá chujkú ye enomichi?

'Liko alué bariséoka 'lige alué Erote gompaniérola anele: —Pe alué Wa'lula Sesar.

¹⁷ Liko Esúsika anile: —Napu alué Wa'lula Sesar nila ju, alueka alué Wa'lula Sesar 'yáwaguru, 'lige alué napu Onorúgame nila ju, alueka alué Onorúgame 'yáwaguru — anile Esusi.

'Lige alué bariséoka 'lige alué jaré Erote gompaniérola 'ma aminabi tabilé che anele, 'ma umérasiga Esúsita.

**Jena ruwimela Esusi aníligo
'la rewagachi simíbame ko
alué 'we a'lá a'ká ralámuli
alawala napu'lige suwisá**

¹⁸ Abiena jsile alemi alué saruseo anílime ralámuli, alué napu anime

ju tabilé sébame ko rewagachi alué suwíggame, 'lige Esusi 'yuga ra'íchale pe'wera, regá anele:

¹⁹ —Mué Esusi ralámuli beníriame, Moisesi a'rele bilé osilí 'we 'ya regá anime: Bilé rió mukusá, 'lige a'resa mukí tabilé 'cho 'wesi 'kúchiga, 'liko alué mukúgame bonila rewimeli ju alué mukí napurigá 'kúchigame nímala alué mukí gunámakame alué mukúgame bonila 'yuga asigá, 'lige alué mukúgame bonila 'kúchila o'chérisa napurigá alué mukúgame 'kúchila kárélamala —anele alué ralámuli saruseo.

'Lige abiena regá anele:

²⁰ —Sinéchigo mochile gichao ejtemali napu rejimá nile, 'lige alué wa'lula ba'chila rewale mukí sineko, 'lige mukule ba'chila tabilé 'cho 'wesi 'kúchiga. ²¹ 'Lige alué bonila rewale alué repola 'lige 'ma mukúlechigó tabilé 'cho 'wesi 'kúchiga, ²² 'lige alué abé u'tabela rewale alué repola 'lige 'ma mukúlechigó tabilé 'cho 'wesi 'kúchigachigó. 'Lige alarigá ikile alué gichao napu chega rijimala nile. Alarigá suwile suwábaga alué rijimá. Alué gichao ejtemali suwírisa, mukule alué mukí —anile alué ralámuli saruseo.

'Lige alarigá anesa, 'lige regá rukele:

²³ —Napu'lige alé rewagachi sebasa alué gichao ejtemali 'lige alué mukí, aleka ¿chieri 'nalina upila nímawé alué mukí napu alué gichao rió gunámakame nile?

²⁴ 'Lige Esúsika nejele:

—Tabilé 'la námaka mochí 'emi tabilé 'la machí 'emi Onorúgame

nila ra'íchili, tabilé machí 'emi churigá ko Onorúgame a'walila. ²⁵Alué napu ekí seba rewagachi nibilé umugí nibilé riótiri newímala, aleka suwábaga ralámuli napurigá santo ánjeli nímala, alué 'pa rewagachi mochígame santo ánjeli. ²⁶Aka alué bo'né Moisesi osáligé'é pe'kabi osilí napu ruwí rajá ilíligo alué u'tá rojá, alé pe'kabi osilichi ruwí rewagachi simíbame ko ralámuli suwisá. 'Lige alé ruwí regá: «Ne ju Onorúgame 'lige Abraámi ne'chí oyérame ju, 'lige Isaki 'lige Akobo», anime chujkúтуру alé osilichi.^h ²⁷Onorúgame níriká tabilé i'té suwígame. Suwábaga ajágame ju. 'Émika tabilé machí.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo tachiri ko alué nulalí rejcholí abé najtékame

²⁸Alemi nawale bilé alué napu Moisesi nila nulalí beníriame nile, alué benírameka akea asale alieri benírachi Esusi, akea asale 'we a'lá nejechi alué Esusi. 'Lige alué benírameka regá rukele alué Esusi:

—¿Tachiri júkó alué nulalí 'we najtékame?

²⁹'Lige Esúsika nejele:

—Alué 'we najtékame nulalí regá anime júché: «'Emi ralámuli israelita, 'we a'lá 'nátaga gepúwaká ye ra'íchili. Bi'lepi ju Onorúgame abé Wa'lula. Tabilé 'wesi i'té uché bilé. ³⁰O'maka 'we galewa Onorúgame, 'la bi'lepi 'nátili 'nátaga Onorúgame 'yuga.» Alué ju 'we najtékame nulalí rejcholí. 'Lige uché bilé nulalí rejcholí regá anime

júché: ³¹«Napurigá galé 'emi a'boi alawala, alarigá galewa uché jaré ralámuli.» Ye oká nulalí rejcholí 'we najtékame ju. Tabilé i'té uché bilé nulalí abé najtékame —anile alué Esusi.

³²'Liko alué benírameka regá anile: —'We a'lá ju napurigá aní mué, 'we a'lá bijchiga aníbá mué bi'lepi ko Onorúgame, 'lige tabilé 'wesi i'tego uché bilé Onorúgame. Abiena 'we a'lá ju napu aní mué, regá aniá:

³³«O'maka 'we galewa Onorúgame, 'la bi'lepi 'nátili 'nátaga Onorúgame 'yuga. Napurigá galé 'emi a'boi alawala alarigá galewa uché jaré ralámuli.» 'We a'lá ju napurigá aní mué alarigá olásiká 'we a'lá ganíliga asimeo Onorúgame. Onorúgame níriká pecha 'me najtékame kéréko go'ame kógilia napu ju senteno 'lige ri'ligó 'lige baní 'lige me'liá ajágame napu ju akasí, bo'á, 'lige chibá e'kósimia alé amoba napu e'kósilime ju ajágame mayega 'we a'lá nejkúrimio Onorúgame alarigá olásiká —anile alué beníriame.

³⁴'Liko Esúsika akisá 'we a'lá machigá ra'íchachi alué Moisesi nila nulalí beníriame, regá anele: —Amulí 'we a'lá elí mué Onorúgame napurigá alué Onorúgamete nulalime nímala mué alawálachi —anele.

'Lige alésíko 'ma ta'wesi aminabi rukele.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo nóchali 'yárigame ko Onorúgamete

³⁵Esusi alemi ilile alé wa'lú re'obachi ra'pichí ralámuli beniria

^h 12:26 E'nesi Éxodo 3:1-6.

Onorúgame nila rejcholi. 'Lige Esusi regá rukele alué ralámuli napu jale alemi gepua:

—¿Chonigá aníché alué napu Moisesi nila nulalí beníriame ju ralámuli, pe Rabí inolá ko alué Kristo? ³⁶Aka aba alué bo'né Rabí aníleché 'ya, 'lige Onorúgame Alawala gu'írile:

Alué Wa'lula (Kristo) ne'chí nuleme ju.

'Lige Onorúgame anele alué Wa'lula:

«Jena asá wajtoná napusí neyuro ne mué saíla 'yuga.»

³⁷Rabí «Wa'lula» aneme ju 'lige ¿'lacha Rabí inolá nímalawé alué Wa'lula?

'Lige alué ralámulika 'we a'lá gepua jale 'we ra'sálagá.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo churigá ka bilé ralámuli gunarume

³⁸'Lige Esúsika abichilubi 'we beníriale alué we'ká ralámuli, regá anile:

—'Emi suwábaga ralámuli tase 'yuga e'yénawa alué we'ká ralámuli Moisesi nila nulalí beníriame, alueka 'we riólame ju i'weli o'páchaga e'yénaga, 'lige 'we najkime ju napurigá 'we a'lá niraga repóriwa alemi we'ká riógichi.

³⁹'Lige mochínilime ju alé napu mochime ju alué abé najtékame ralámuli alé pachá u'kuchí re'obachi «sinagoga» anilime. 'Lige mochínilime ju go'ame go'mea napu mochime ju ralámuli abé najtékame napu'lige piesta nerúgichi. ⁴⁰'Lige we'lisi jame ju iwérali tania Onorúgame alé

re'obachi napurigá pe a'boi najkime ju napurigá suwábaga ralámuli machimela. 'We a'lá 'nátaga, alué Moisesi nila nulalí beníriame 'ma bujeme ju galí alué umugí gunámakame. Alueka abéchigo wa'lú gastigo narémalagó.

Jena ruwimela bilé mukí gunámakame nejíligo re'obachi suwábaga enomí napu nígame nile

⁴¹Esusi alé re'obachi asagá kilí a'bé napu gajoni bo'ile enomí mochígame, alé etele Esusi we'ká rió 'we inígame enomí mochichi alé gajónichi. ⁴²Abiena etele bilé mukí gunámakame mochichi oká enomí ejchirúligame 'we pee najteme.

⁴³'Liko alué Esusi bayele alué bo'né 'yuga járome, 'lige anele:

—'La bijichía ye mukí gunámakame 'we resítiri tabilé we'ká enomí mochíkuru enomí pe napu ekí nígame nílige. Onorúgame níriká abé najtékame ju napurigá 'sile alué mukí me'tagá alué ralámuli 'we enomígame, ⁴⁴napugiti suwábaga ralámuli 'we enomígameka nejime ju enomí pe rasírigame, 'lige ye mukika 'ma nejíkuru suwábaga napu ekí nígame nílige, go'ame raliméleké aleké enomite. Tabilé nígame nile uchérájpé —anile Esusi.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo 'ma gajumio alué wa'lú re'obá Onorúgame galila

13 Napu'lige ma'chínasa Esusi alé ra'pichí wa'lú re'obachi, bilé alué 'yuga eyéname anele:

—E'né mué, ramué beníriame, ichiena 'la e'wele rejtete newáriliga

ye re'obá, 'lige chiena 'la wa'lú re'obá newákiru, 'we semátiri!

²'Lige Esúsika nejele regá anigá:

—Júwé, 'we semati júké'é, nobi 'máchigo gajunáwili júkó bilé rawé, suwábaga ye rejté napu eté 'emi ye wa'lú re'obá newárigime wijchí mochímala gajuga.

**Jena ruwimela Esusi ruwíligo
churigá nimio napu'lige
amulí suwíbachí gawí**

³A'lige Esusi simile alé na'lebo 'nálige gomichi Olibo rewégame rabó 'lige alemi asíbale. 'Lige alué 'yuga járome Pegro, 'lige Santiago, 'lige Juani 'lige Antresi, alé mochiga rukele alué naó rió alué Esusi:

⁴—¿Chiéniko gajúmala alué wa'lú re'obá napurigá anié mué? ¿Churigá 'la machiboa 'ma sebamio raweli 'ma gajúmili ko alué wa'lú re'obá?

⁵'Lige Esúsika nejele, regá anile:

—'We a'lá 'nátaga mochiwa napurigá tabilé 'wesi 'yégamala se'nú ra'íchili ruigá napurigá oyéramala 'emi. ⁶E'yénamala we'ká ralámuli regá anisia: «Ne júkuru 'la bijchiá Onorúgamete julárigame», animela.

⁷'Lige we'ká ralámuli bijchígimela alué 'yégalí. 'Lige napu'lige ruyésiga 'emi nakó nerúlímio, tabilé majawa napugiti nerúlímili kame nakólime bajchá, nobi tabiléchigo 'cho suwibámili júkó ye gawí. ⁸Alué we'ká ralámuli bilena gawichí ejperégame nakómala uché bilena gawichí ejperégame sayega 'yuga. 'Lige gawí a'wágame nokamela ichúrimi

gawichí, 'lige 'we gurúlamala go'ame, tabilé itélimempá go'ame, 'lige nerúlamala naulítiri. Alakichi, tabilé 'cho sebámala aleké rawé, uché rajpé resíriga nímala abe.

⁹Abiena anele alué Esusi alué naó rió bo'né 'yuga járome:

—'We a'lá 'nátaga mochiwa 'emi. Sebámala bilé rawé napu a'lige o'toboli ju 'emi galírale mo'amia. Abiena o'toboli ju 'emi alé u'kuchí re'obachi napu «sinagoga» anilime ju, alé o'togá wejpisópua 'emi, 'lige abiena o'toboa 'emi alé napu e'wélala selígame mochí 'lige alé napu ajtí alué wa'lula rey ruwimela 'emi 'we a'lá bijchígime ko 'emi Onorúgame ra'ichánila. ¹⁰Bajchibé ta'chó gajuchi gawí, bochígimi gawichí sebámili júkuru ye ra'íchili 'we a'lala Onorúgame nila. ¹¹Napu'lige o'towá 'emi galírale mo'amia, tase we'ká na'táwaká alarigáriga animea. Napu'lige o'wina 'emi ra'icha 'mi alé ra'íchili gatélíchi, Onorúgame nejímala iwérali napurigá 'la gainámala 'emi ra'icha, pe bi'lepi 'nátili ra'ichámala 'emi, pe alué 'nátili napu nejí Onorúgame napugiti tabilé 'oni nímala 'emi ra'ichame, Onorúgame Alawalaⁱ ra'ichámala 'emi chu'álachi. ¹²'Lige bilé rió ba'chirúgame tabilé oyérame ne'chí, bo'né bonila nejímala alé 'mi ra'íchili gatélachi napurigá cha'piboa 'lige napurigá me'liboa cha'pisá pe ne'chí oyérame kóriká. O'nola tabilé oyérame nisa ne'chí, 'lige 'kúchila 'la oyérame nisa ne'chí, o'nola 'ma nejímala alé

i 13:11 Napu ju Espíritu Santo yolí ra'íchaga.

ra'íchili gatélachi alué 'kúchila napurigá me'liboa alué 'kúchila ne'chí oyérame kóriká. 'Lige jaré 'kuchi tabilé oyérame nisa ne'chí 'lige o'nólaka 'la oyérame nisa, 'ma nejímala alué a'boi o'nola o eyela ma napurigá me'liboa ne'chí oyérame kóriká. ¹³Suwábaga alué ralámuli ne'chí oyérame, we'ká ralámulite tabilé galewa. Suwábaga ralámuli ne'chí oyérame 'la anachasa napusí suwí, alueka 'la 'pa rewagachi sebámala.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo bajkimeo bilé rió alé wa'lú re'obachi 'we cha'sime napurigá Remónisi

¹⁴ Napu'lige etea 'emi alué rió pe 'yégalí ruwime alé pachá re'obachi, 'we 'yégame napurigá Remónisi, 'we a'lá na'tawa napurigá anime osale alué Ranieli 'we 'ya. Napu ekí 'la osilí ra'íchame nile alué apeli 'we a'lá inámaka ra'íchwawa. A'lige rawé napu ekí mochírupá alé Jurea anilichi ejiro 'lige etésiga alué 'yégalí ruyeme ralámuli yati júmisiwa chíbimía alé gawichíkami. ¹⁵ 'Lige napu ekí alé galimopa mochiga etésiga alué 'yégalí beníriame ralámuli, tase mo'iboa alé a'boi galílachi pachá tábiri 'mea, yati júmisiwa 'nalina. ¹⁶ 'Lige apíépiri ralámuli alé 'mi asarachi mochisa napu ju echiachi, alé mochiga etesa alué 'yégalí beníriame ralámuli tabilé simawa ku galírale we'lí o'pacha nolamia, aminá júmisiwa 'nalina. ¹⁷ iResía alué umugí napu rojpega mochí a'lige rawé o napu ekí u'kuchí 'kúchiga mochí a'lige rawé, tabilé gainámala júmasía! ¹⁸ Onorúgame

tániwa napurigá tabilé romó nolínamala alué rió 'yégalí beníriame ralámuli, ¹⁹ napugiti cha resíriká nímempá a'lige rawé, ta'wesi rawé anaga. 'Yako tabilé siné aliena enárigá nile, napusí sebasa alué rió 'yégalí ruyeme ralámuli a'lige kulí 'we enárigá nímala. 'Lige abé a'kinana tabilé enárigá nímala. ²⁰ Onorúgame tabilé elámala napurigá we'ká rawé resí ikimela ralámuli. Onorúgame elásaká napurigá we'ká rawé resí nílmalala ralámuli 'liko 'ma suwimela suwábaga ralámuli. Onorúgame 'we galé alué ralámuli napu ekí 'la bijchíggame ju Onorúgame nila ra'íchili, alekeri pe'wera resí nílmalala ralámuli.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo tabilé bijchígilime ko napu animela alué ralámuli 'yégalí ruwime

²¹ Abiena anele Esusi:
—Napu'lige sebasa raweli, tase bijchígiwaká napu aní ralámuli. Jaré ralámuli regá animela: «E'nésibá, jena ajtí alué Onorúgamete julárigame rió o'wé jawániliga.» 'Lige jaréchigo animela: «E'nesi, 'mi ajtí alué Onorúgamete julárigame rió o'wé jawániliga.» Tase oilawa, tabilé Onorúgamete julárigame ju alué rió. ²² We'ká sebámala alué 'yégame Onorúgamete julárigame korime ralámuli o'wé jawániliga, 'lige jaréchigo ruwime korimela napu anele Onorúgame. 'La suériga ra'íchiga 'yegámala, 'we a'lá semá nokimela, 'la 'yonti ka nokimela, napurigá 'la najátamala suwábaga napu ju 'emi ne'chí oyérame. ²³ 'We

a'lá 'nátaga, ne 'we a'lá ruwíguru jipe bajchabé tabilé 'cho alakichi.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo uchéchigo nawamio

24> Napu'lige 'ma simírisa alué resítiri raweli, rukuámala, 'lige alué rayénali 'ma tabilé ra'ósiga asimela, 'ma tabilé mechega ilimela rukó, 25 'lige so'pilí rujsúmala, 'lige suwábaga nokomela alé rewagachi nerúgame. 26 A'lige etémala 'emi re'kíname alué Onorúgamete julárigame alé 'pa rewagáchikana napurigá rió neraga nolíralekana (napu ju Esusi) , 'we a'wágame 'lige 'we semátiri, 'we a'lá nirálime. 27 Lige yati julámala we'ká santo ánjeli alé 'pa rewagachi mochígame alué ralámuli napubúniliga napu ju alué Onorúgame oyérame ralámuli, bochígimi gawichí julámala alué santo ánjeli 'lige bochígimi alé 'pami rewagachi julámala napubúniliga.

Jena ruwimela Esusi ruyéligo bo'né 'yuga járome amulí sébachi bamunú 'ma sawarame ko alué chuná

28> 'We a'lá benisíba ye 'nátili churigá ka bilé chuná: Napu'lige ku uché 'we chi'lame kachi alué chuná atawala guwala, 'lige 'ma ku sawarachi, «'ma amulí seba bamunú» aniamé júturu. 29 A'chigóriga júkuru, napu'lige 'ma mukusá rayénali 'lige rujsuchi so'pilí, machiboa 'ma a'mulipi ko raweli Onorúgamete Julárigame ku nawámichi. 30 Neka 'la bijchiá

'la ruwí, suwábaga alarigá ikimeo ta'chó suwichi ralámuli jipe ejperégame. 31 Rewagá 'lige gawítiri siné rawé 'ma tabilé ne ikimela nobi ne nila ra'íchalika tabiléchigo siné we'kámalagó.

Jena ruwimela Esusi ruwíligo tabilé 'wesi 'la machió aliéniko ku seabamio uché alué Onorúgamete Julárigame

32> Tabiléchigo 'wesi machígo aliéniko alakimeo, nibilé alué santo ánjeli 'pa rewagachi mochígame machí, nibilé alué Onorúgame Inolá machí, pe Onorúgamecho 'la machí aliéniko alakimeo.

33> 'We a'lá 'nátaga mochiwa, 'lige 'we a'lá tania mochiwa Onorúgame a'walila napurigá tabilé che ikimela 'emi, pecha 'wesi machigá mochígame aliéniko ku uché nawamio Onorúgame Inolá. 34 Alué 'nátílita a'chigóriga ju napurigá alué rió napu simile mejkami, 'lige a'rele alué bo'né galila 'lige nóchame a'rele repútiga alué galí, 'lige a'pílipi nóchame 'yasa a'rele nóchali i'wana, 'lige ajchale bilé rió alé yochi 'lige 'we a'lá anele napurigá 'we a'lá 'nátaga asimela 'we a'lá repuka. 35 'We a'lá 'nátaga mochísigo, pecha 'wesi 'la machigá mochígame aliéniko nawamio alué galí nígame, chónachi nawámaré siné kachi o nasipa rukomi nawámaréma siné kachi, o'tolí sinachi sebámaréma siné kachi, 'ma che'lachi sebámaréma, pecha machirua. 36 'We a'lá 'nátaga mochiwa 'la e'negá, napurigá 'la

j 13:30 Jaréchigo aní 'la ikimeo ta'chó suwíbachi alué ralámuli jurío. 'Lige jaréchigo aní 'la ikimeo napu'lige nawámili ju uchéchigo Esusi. Tabilé 'la machirú.

tabilé okoka bi'tígame rewimela ku nawagá. ³⁷Ye ra'íchili napu ruyé ne 'emi, ruwí ne napurigá suwábaga ralámuli machigá mochímala. i'Ve a'lá e'negá mochísigó!

Jena ruwimela Esusi saíla 'ma cha'pinániligó Esusi miékilichi rawé

14 'Ma oká rawé rokáréle sebamia raweli wa'lú omégachi napu wa'lú piesta newame nile ralámuli jurío, Páskua anilime omali napu baní go'yame nile alué ralámuli jurío, tase kawali (lebarura) ro'igá newárigime baní. 'Lige alué e'wélala balé 'lige alué we'ká rió Moisesi nílala nulalí beníriame 'nátale churigá 'la níligo cha'piá Esusi 'yégiga ra'íchaga, 'lige me'liá. ²'Lige jaré alué balé 'lige jaré alué Moisesi nílala nulalí beníriame anile:

—Tabilé chérigá me'liboa wa'lú piesta nerúgichi, cha we'ká rioga ilimémpá, we'ká ralámuli mochímala Esusi machime, 'lige bochí animela akiná.

Jena ruwimela bilé mukí ba'wí ro'éligo Esusi mo'ola, 'we semá júkame ba'wí

³Esúsika simílige alé we'ká riógichi Betania rewégichi, Simoni rewégame rió bejtélachi napu abé 'yabé 'we nayume nílige alué 'we chátiri wejchagoni («lepra» anilime nayulí yolí ra'íchaga). Napu'lige alé galírale ajtígichi go'ame go'yá alé re'lé ilígame mésachi kilí gayena asagá go'yame nile go'ame, a'lige bajkile bilé mukí alemi bilé u'tá botea rejtete newárigime o'ká nawá ba'wila ro'ágame 'we semá júkame.

(Yolí ra'íchaga «nardo» anilime ju alué nawá.) 'We najteme nile, tabilé na'lógame ba'wí. Alué mukí 'ma gajsínale alué u'tá botea o'palala 'lige Esusi mo'ólachi ro'ele alué ba'wí 'we semá júkame. ⁴'Lige jaré alemi mochígame tabilé galele, 'we ayole, 'lige regá anile a'boi:

—¿Chonigá suwábaga ro'éleché alué nawá ba'wila Esusi mo'ólachi? 'Ma cha olákuru, 'ma suwábaga go'líkuru. ⁵'We a'lá najtegachi ralinétélikuru, napu ekí meme ju bilé rió bilé bamí nóchaga. 'Lige suwábaga alué enomí alué 'we resítiri ralámuli kógitélikuru tabilé enomígame.

Alarigá anile alué ralámuli 'lige 'we ayoa mochile alué mukí 'yuga.

⁶'Liko Esúsika anele alué ralámuli:

—'Ma tabilé chati 'nata mochisi. Ye mukika 'we a'lá semá 'smíkuru alué nawá ba'wila 'we semá júkame ro'ea ne'chí mo'ola. ⁷Alué 'we resítiri ralámuli tabilé nígame, alueka senibí mochímala napu 'emi mochí, 'lige 'la gu'írinilisiká 'emi, gu'íriwagó alué ralámuli tabilé nígame enomí napu'lige 'emi gu'írinilisa, nobi neka tabiléchigo we'lisi asimélagó 'emi 'yuga. ⁸Ye mukika 'ma bajchabé neraga ro'ékuru ne'chí alué nawá ba'wila 'we semá júkame napu ro'émili nílige ne'chí napu'lige ne mukú. Ye mukika 'we a'lá semá 'smíkuru. ⁹Neka 'we a'lá bijchiá aníba, napu'lige ralámuli napunápurimi gawichí beniria Onorúgame nila ra'íchili, 'we a'lá ruká ra'ichámala napurigá 'sile ye mukí jipe rawé, alarigá 'la machigá

mochímala ralámuli, 'lige tabilé siné we'kuámala.

**Jena ruwimela Jurasi
chojkíligo se'wináriga 'nata**

¹⁰A'lígerikáchi alué Jurasi Iskariote, bilé alué makué oká Esusi 'yuga járome, simile alué e'wélala balé 'yuga ra'ichamia, regá anemia: —Ne 'la nejkúrimala Esusi cha'piá.

¹¹Napu'lige akisá alué e'wélala balé 'we a'lá nerale 'lige 'we ra'sálále, 'lige regá anile:

—Ramué najtétiwa mué 'la nejkúrisaká Esusi cha'piachi.

Alésíko alué Jurasi Iskariote chojkile 'nata chiéniko kochiena 'la ko Esusi cha'piá.

**Jena ruwimela Esusi gompaniérola
newáligo go'ame Páskua anilime
piesta sebasá go'yame**

¹²Sé bale raweli Páskua fiesta oliame,^k baní go'achi tase kawali ro'igá newárigime, a'lige rawé napu ekiná riógichi me'liame nile galírale bilé bo'á Onorúgame kógimia. (Alueka pe 'nátaga nokame nile napu'lige alué santo ánjeli tabilé me'ale alué bajchá o'chérigame ejtemali israelita alé Ejipto.) A'lige rawé alué Esusi 'yuga járome rukele alué Esusi:

—¿Koche 'la nítékó alué go'ame newalía Páskua fiesta oliachi go'yame?

¹³'Lige Esúsika júlale oká alué bo'né 'yuga járome regá anegá:

—Simíbaga alé Rusaleni, 'lige alé najtepámala 'emi bilé rió ba'wí

o'kame bilena sikolichi, 'lige yati najátawa, ¹⁴'lige napu bajkí alé galírale osámana ilígame, anewa alué rió galí nígame: «Alué wa'lula ramué nuleme regá aní: ¿Koche go'mela ne go'ame ne 'yuga járome 'yuga alué go'ame jipe alí go'yame Páskua anilime fiesta sebasá?»

¹⁵'Lige alé o'toboli ju 'emi bilé galí osámana ilígame, alué galí amoba ilígame tanéwili ju 'emi, 'lige regá animela alué galí nígame: «Ye galí amoba ilígame unéwagó, jena newawa go'ame, 'ma 'la sébali nerúture suwábaga tábiri napu unémala 'emi», animela. 'Lige 'emi alé newawa go'ame, o'maka ramué go'ame.

¹⁶'Lige alué oká rió Esusi 'yuga járome simíbale alé Rusaleni 'lige najté pale bilé rió ba'wí o'kame bilena sikolichi, 'lige yati najátale 'lige mo'ile 'pa amoba osámana ilígame galichi, 'lige etele 'ma 'la sébale nerugo suwábaga tábiri go'ame newala, 'lige alé newale alué go'ame Páskua anilime fiesta sébachi go'yame.

¹⁷A'lige 'ma chonaso sébale Esusi bo'né 'yuga járome 'yuga. ¹⁸'Lige 'ma alé mésachi mochiga go'yá, Esusi anele alué bo'né makué oká 'yuga járome:

—Bilé 'emi ne bo'né 'yuga eyéname napu go'yá ajtí jena ne 'yuga, 'ma ne saíla kéré. Nejkúrimala ne'chí cha'piachi.

¹⁹Napu'lige akisá alué Esusi 'yuga járome alanichi Esusi, suwábaga 'we sewele, 'lige a'pílipi anele alué Esusi:

k 14:12 Alué ralámuli israelita fiesta aneme ju a'boka alué Páskua rewégame rekó tabilé yawime ke a'lige rawé.

—Neka tabilé júché.

²⁰Lige Esúsika regá anele:

—Pe bilé ne 'yuga járome ju, napu ne 'yuga go'yá ajtí jena.

²¹Onorúgame julárigame 'pa rewagáchika napurigá rió neraga 'ma me'liboli ju napurigá aní osilichi napu ju Onorúgame nila. 'Lige alué rió napu nejkúrimala ne'chí cha'piá wa'llú gastigo rewimela. Abé 'la nítéligé alué rió tabilé ocheria.

²²Napu'lige go'yá mochiga go'ame, Esúsika 'wile bilé baní,^l alué baní napu tabilé ro'igá newárigime nile kawali, 'lige cheliera 'yale Onorúgame, 'lige 'ma cheliera 'yasa Onorúgame, chi'wánale alué baní, 'lige 'yale alué makué oká rió bo'né 'yuga járome, 'lige regá anele:
—Go'sí, yeka ne sa'pala ju.

'Lige go'ale.

²³Lige 'wile alué baso napu ro'agá bajílime nile i'wilí ba'wila rekútame, 'lige 'ma cheliera 'yasa Onorúgame, 'yale alué bo'né 'yuga járome 'lige o'maka bajile, ²⁴'lige Esusi regá anele alué bo'né 'yuga járome:

—Ye i'wilí ba'wila pachágana manígime ne elalá ju, alué elá napu ma'chínimili ju ne me'liachi, 'lige ne mukugá wa'lú gu'írimili ju ne 'emi ralámuli, regá gatele Onorúgame ralámuli jipe ejperégame gu'írimia napurigá 'la bi'wígime alawégame nímala.

²⁵Neka 'la ruwí, tabilé uché bajimio ne ye pachágana manígime i'wilí ba'wila, napu'lige uché chokía

ralámuli Onorúgame nulea, a'lige kulí uchéchigo bajímala ne.

²⁶'Ma go'sá 'lige wikarale Onorúgame wikala, 'lige wikarasa simíbale na'lebo 'nálige rabó Olibo rewégichi.

**Jena ruwimela Esusi ruwíligo
bi'neli a'réwali ko bo'né Esusi**

²⁷Lige Esusi regá anele alué makué oká rió bo'né 'yuga járome alé rabó:
—Jipe rukó, suwábaga 'emi ne 'yuga járome, 'ma a'rémala 'emi ne'chí. Aka regá anime chujkúché bilena alé Onorúgame nila apélichí: «'Ma me'liboli ju alué bo'á neseme, 'lige alué bo'aka 'ma ra'lá mo'bámala ichúrimi.»^m ²⁸'Lige ne ku ajánasa, alé Galilea simé ne bajchabé ta'chó jsichi 'emi alemi —anile Esusi.

²⁹'Lige Pégroka anele Esusi:
—Rekó uché jaré 'ma suwábaga simíbige, neka abichilubi mué 'yuga einámala.

³⁰'Lige Esúsika regá anele alué Pegro:
—Jipe rukó be'bé ta'chó sinachi o'tolí osá, baisá animela mué:
«Tabilé machí ne Esusi.»

³¹'Lige Pégroka uchéchigo abichilubi, regá anele:

—Rekó me'liáe ne, neka tabilé majámala ruigá 'we a'lá machime ko ne mué.

Suwábaga alué Esusi 'yuga járome alanílechigó.

**Jena ruwimela Esusi tániligó gu'írili
Onorúgame alé Jetsemaní anilichi**

³²'Lige sébale alé we'ká Olibo nerúgachi Jetsemaní rewégichi,

^l 14:22 Alué baní se'unátiri nile tase napuyeri alué jena nerúgame.

^m 14:27 E'nesi Zacarías 13:7.

'lige alé alué Esusi regá anele alué bo'né 'yuga járome:

—Jena ejtebíwagó 'emi, neka Onorúgame tánimala iwérali.

³³'Lige pe alué Pegro 'yuga simile alué Esusi, abiena alué Santiago (Akobo) 'lige alué Juani, 'lige 'we sewele alemi alué Esusi. ³⁴Regá anele alué Esusi alué bakiá rió:

—'We chálá ne, amulí mukú ne seweka. 'Emi bakiá jena ejtebíwagó, 'lige tase okópua, 'la e'negá mochiwa.

³⁵Alésíko alué Esusi simile abé a'mibemi waná Onorúgame 'yuga ra'ichamia, iwérali tánimia, 'lige alé wijhí chujkíbale ajkaná, 'lige tánale Onorúgame napurigá tabilé resí ikimela alué bo'né Esusi.

³⁶Regá anile Esusi:

—Mué ne O'nola («Abba» anile bo'né ra'ichálila.), mueka wa'lú a'walí nígame ju, neka tabilé najkí napurigá ralámuli resí olámala ne'chí. Mué najkisáká, abirigá resí ikiméleké ne —anile.

³⁷'Lige sébale ku alé napu a'rélige alué bakiá bo'né 'yuga járome, 'lige 'ma okókame rewale. 'Lige Esusi anele alué Simoni (napu abiena Pegro anilime nile):

—¿Gojchigá bo'í mué Simoni? ¿Nibilé pe bilé 'ora anáchapá mué tabilé gojchigá? ³⁸'We a'lá e'negá mochiwa, 'we tana mochiwa Onorúgame napurigá ta neyúrimala Remónisi nila 'nátíli. 'Émika 'we a'lá sébali olánilime ju, eligá 'emi tabilé sébali olame ju.

³⁹Esúsika uchéchigo simile Onorúgame 'yuga ra'ichamia iwérali tánimia a'chigóriga napurigá pe be'bepi. ⁴⁰'Lige

uchéchigo siné ku sébale napu a'rélige alué bo'né 'yuga járome 'lige uchéchigo siné okókame rewale. Noli 'ma tabilé gayena e'negá mochiga, 'lige nobi tabilé chérigá nejiasa nílile rukilía Esúsita chonigá okoka bi'tigó. ⁴¹'Lige uchéchigo siné simile Onorúgame si ra'ichamia 'lige uchéchigo nawale Esusi alé napu a'rélige bo'né 'yuga járome, 'ma baisá nile. 'Lige regá anele bo'né 'yuga járome:

—¿Abijí okoka bi'tirú? 'A bujsirésibá. 'Ma we'lisi okole 'emi, ya 'ma cha'piboli júpá ne jipe kulipi alué napu Onorúgamete julárigame ju 'pa rewagáchika napurigá rió neraga. 'Ma aleka e'yena alué ralámuli cha nokame. ⁴²'O'weti mochisi, 'ma simawa, 'ma a'beka ená alué napu ne 'yuga eyéname nílige, 'ma a'beka ená nejkúrimia ne'chí cha'piá!

Jena ruwimela 'ma cha'píirigo Esusi

⁴³Bijí ra'icha ilígichi Esusi alemi sébale alué Jurasi napu 'yabeko Esusi 'yuga eyéname nílige. Jurasi we'ká rió 'yuga enale 'lige alué we'ká rió siparina o'ká e'yénale 'lige i'weli gusítiri. 'Lige alué e'wélala balé 'lige alué Moisesi nila nulalí beníriame 'lige alué jurío ralámuli nuleme, aluete julárigame nile alué ralámuli Esusi cha'píniliga. ⁴⁴'Lige alué Jurasi napu nejkúrisia enale cha'piachi Esusi, regá anele alué we'ká ralámuli: «Alué napu chu'migá repori ne alué ju Esusi, yati cha'pibóaká 'lige o'tobóaká», regá anele.

⁴⁵'Lige alemi sébaga alué Jurasi regá anele alué Esusi:

—¡Mué Wa'lula ramué beníriame!
'Lige alarigá anesa, yati chu'mile
banachí. ⁴⁶Alésíko alué we'ká
ralámuli yati cha'pile alué Esusi.

⁴⁷'Lige bilé rió Esusi 'yuga
eyéname yati ma'chí pale siparina
'lige 'ma rejpúnale najkala bilé alué
wa'lula balé piónila. ⁴⁸'Lige Esúsika
regá anele alué we'ká ralámuli:

—¿Chonigá sirúpaché siparina
o'ká igútiri ne'chí cha'pimea?
¿Chigórigame ju ne? ⁴⁹Aka ne alé
wa'lú re'obachi ra'pichí a'sáché 'emi
beniria Onorúgame nila ra'íchili,
aka aleka peka siné cha'píché 'emi
ne'chí. Peba alarigá nímili nílige,
siné rawé cha'piboli nílige ne
napurigá aní alué Onorúgame nila
ra'íchili.

⁵⁰Liko suwábaga alué Esusi 'yuga
járome 'ma júmasale, 'ma bi'neli
a'réleru Esusi.ⁿ

⁵¹Napu'lige Esusi o'tiachi, nujubá
enale bilé re'malí, pe bilé chiní
manta gemagá, tase o'páchaga, 'lige
alué Esusi o'tome ka me'lísale alué
re'malí 'lige pe alué chiní manta
cha'pile, ⁵²iligá alué re'malika
neyúsale 'lige 'ma 'yeri 'ma kíbale,
pe alué chiní manta cha'pigá rejpile
alué cha'pime ka.

Jena ruwimela e'wélala gustisia oláligo Esusi

⁵³'Lige 'ma o'tóliru alué Esusi
alué wa'lula balé bejtélachi. Alé
napaíle alué e'wélala balé, 'lige
alué jurío ralámuli nuleme, 'lige
alué Moisesi nila nulalí beníriame.

⁵⁴Napu'lige Esusi o'tiachi, alemi
guwánami enale alué Pegro 'naka
boichika, 'lige alué Pegro alemi
ra'pichimi sébale alé wa'lula balé
galílachi ra'pichí, 'lige alé asíbale
sujkáliga re'obachi tebume 'yuga.

⁵⁵'Lige alué e'wélala balé 'lige
suwábaga alué e'wélala nuleme
'we jale rukea e'karúriga, pe
machináliga chonirá 'lige
churigáriga 'la nílga me'liá alué
Esusi, tabilé rewale napurigá
me'liboa Esusi. ⁵⁶Jaré 'we jale
'yégali ruyá, tabiléchigo neyúrale ko
pe ichúromi chibirigá ruwíligame,
'lige jaréchigo se'wináriga
ruwíligame, tabilé bi'lepi 'nátale.
⁵⁷'Lige jaréchigo abiénachigó pe
'yégiga, regá anile:

⁵⁸—Ramueka akirúтуру regá
anichi ye: «Ye wa'lú re'obá ralámuli
newálala 'ma gajunámala ne
'lige bakiá rawé kachi uchéchigo
bilé newámala ne, alueka tabilé
ralámuli newalila nímala» aniéturu.

⁵⁹We'ká ra'íchale kákobá,
tabiléchigo bi'lepi 'nátali ra'íchale
ko, cha ichúromi chibirigá
ruwíligame.

⁶⁰'Liko alué wa'lula balé o'weti
ilísale, 'lige alé iligá rukele alué
Esusi:

—¿Bijchiga aní ye ralámuli
napurigá aní? ¿Chonigá ta neje mué?

⁶¹Esúsika tabilé nejele. 'Liko alué
balé wa'lula uchéchigo rukele, regá
anele:

—¿Mué ju alué Kristo, alué
Onorúgame Inolá?°

ⁿ 14:50 Pe jena olagá anime nile napu'lige anía Esusi abé i'bé (e'nesi 14:27): «Ma ra'lá mo'bámala alué bo'á 'lige bi'neli rejpímala alué bo'elo bo'á neseme.»

^o 14:61 Yolí ra'íchaga, alué balé wa'lula anile «Hijo del Bendito». Alué ralámuli judío tabilé siné anime nile «Onorúgame» olagá, cha najtékame nile alué ra'íchili rewá.

⁶²—Júwé, ne ju —anile alué Esusi—. 'Lige 'emi etémala alué napu Onorúgamete julárigame ju 'pa rewagáchika rió neraga napu'lige ku 'pa rewagachi ajtígachi Onorúgame 'yuga, 'lige abiena etémala 'emi napu'lige ku 'pa rewagáchikana nolíralekana enágichi.

⁶³'Liko alué wa'lula balé banasuka chi'wánale bo'né o'páchala. (Alueka ruwime nile 'we ayóligo alué wa'lula balé alanichi alué Esusi.) 'Lige regá anile:

—Ya 'ma 'we a'lá sébali akirúke'é, tase rokáré uché bilé rió napurigá ra'ichámala Esusi saíla neraga.

⁶⁴Suwábaga 'emi 'we a'lá aké Onorúgame saíla niraga ra'ichio ye Esusi. ¿'Émika chonígó? ¿Cholátékobá?

'Lige suwábaga ralámuli 'we anile napurigá me'liboa alué Esusi ra'ichaligo Onorúgame saíla neraga.

⁶⁵Jaré ralámuli a'kachípale gawéliga alué Esusi, 'lige bulele busila 'lige a'wágame o'chole, 'lige regá anele:

—iMachígobá chieri 'siá mué o'choa!

'Lige alué re'obachi repúmeka 'we o'chole Esusi banachí sekate.

Jena ruwimela Pegro tabilé machióríligo Esusi

⁶⁶Napu'lige Pegro alé ra'pichí ajtígichi, alemi nawale bilé mukí napu newime nile go'ame wa'lula balé, ⁶⁷'lige alué mukí Pegro etesa alemi ajtígame sujkálíga, we'lisi e'negá ilile, 'lige anele:

—Muéchigó abiena 'yuga eyénituru alué Esusi Nasareta bejtégame.

⁶⁸'Lige Pégroka anele:

—Neka tabilé machime ju alué Esusi, neka pecha machígó chonígá anió mué.

'Lige abé a'mibemi simile Pegro alé yochi. A'lígerikáchi sinale bilé o'tolí owila. ⁶⁹'Lige alué mukí go'ame newime balé wa'lula napu'lige etesa alé yochi alué Pegro, anele uché jaré napu e'yénale alemi yochi:

—Ye rió Esusi 'yuga eyéname ju.

⁷⁰A'líko Pégroka chéchigo siné anile:

—Neka tabilé machiáwé Esusi.

'Lige alué ralámulika regá anile:

—Bijchiá mué alué Esusi 'yuga eyéname ju, mué Galilea bejtégame kámechigó, napugiti napurigá Galilea epperégame ra'ichame kame mué.

⁷¹'Líko Pégroka uchéchigo siné tabilé machióríle Esusi:

—Onorúgame gastigárima ke ne'chí ta bijchiga anisáká ne — anile Pegro.

⁷²A'lige uché sinale o'tolí, 'ma osá nile siná. 'Líko alué Pegro nélále napu anélige Esusi. Regá anélige Esusi: «Mué Pegro, ta'chó osá sinachi o'tolí owila, baisá 'yegámala mué, tabilé machióríméla mué ne'chí.» Alieti nélegá, e'wele nalale alué Pegro.

Jena ruwimela wa'lula selígama Pilato gustisia oláligo Esusi

15 Napu'lige che'lisá, napaíle alé alué e'wélala balé 'lige alué jurío ralámuli nuleme 'lige alué Moisesi nulalila beníriame, napaíle alé o'maka ra'ichamia machimea cholátiká alué Esusi.

'Ma suwénasa ra'icha, o'tole alué Esusi 'we a'lá bulugá sekala alé 'mi wa'lula selígame Pilato ajtígichi.

²Lige alemi o'tosá Pilátoka rukele Esusi:

—¿Mué ju Wa'lula rey alué ralámuli jurío nuleme?

'Lige Esúsika anile:

—Júwé, tase napurigá mué 'nata —anile Esusi.

³Lige alué balé e'wélalaka abiena we'ká ra'icha jale alué Esusi sayega, 'we cha 'síkame kóríle Esusi. ⁴Liko alué Pilato uchéchigo rukele:

—¿Ta nejama olá mué? 'La chekí tábiri ruyániguru alué e'wélala balé.

⁵Esúsika abirigá tabilé pe'tá nejele. Alué wa'lula selígame Pilátoka lale: «¿'La chonigá tabilé majáché? Peka nejé aníguru», 'lale.

Jena ruwimela Pilato nuláligo gulusichi ujchagá me'líniliga Esusi

⁶Nabí bamí Páskua piéstachi, Pilato su'páchame nile bilé nejkógame galírale bajcháriga ajtígime. Ralámuli a'boi 'la anime nile chieri 'la nítiká ma'chí pasía.

⁷A'lige rawé mochile jaré rió me'ágame galírale mo'áriga, 'lige bilé Barabasi^p anilime nile. Barabasi 'lige alué uché jaré rió napuíka e'yéname nile nakoga. ⁸Lige alemi napaíle ralámuli, 'lige tánale alué wa'lula selígame Pilato napurigá ma'chí pámalala bilé napurigá 'sime nile alué Pilato napu'lige alué Páskua piesta nerúgichi. ⁹Lige Pilátoka rukele ralámuli:

—¿Najkí 'emi napurigá su'panawa alué Wa'lula Rey ralámuli jurío

nuleme? (Pe Esusi olagá anile alué Pilato.)

¹⁰Alarigá anile alué Pilato, 'we a'lá machíligame pe gichiga o'tóligo alué e'wélala balé. ¹¹Lige alué e'wélala baleka abéchigo 'we jale ruyea ralámuli napurigá 'we animela ralámuli ma'chí pánalia alué Barabasi 'nalina tase alué Esusi. ¹²Lige Pilato uchéchigo siné rukele alué ralámuli:

—¿Émika choliame najkí alué napu 'emi Wa'lula Rey ralámuli jurío nuleme aneme ju?

¹³Lige ralámuli regá anile a'wágame:

—iGulusichi ujchawa! —noli bochí anile.

¹⁴Lige Pilátoka uchéchigo rukele: —¿Tachiri chu'síkame júkó ye rió? 'Lige ralámulika uchéchigo anile abé a'wágame:

—iGulusichi ujchawa! —anile o'maka alué ralámuli.

¹⁵Liko alué Pilátoka ma'chí pale alué Barabasi pe napurigá 'la ra'sálagá ejtebímala ralámuli, tabilé ayoga alué Pilato 'yuga. 'Lige nulale napurigá we'sá wejpisópua alué Esusi wi'chite jiero uchúkame 'lige o'chí. 'Lige 'ma wejpisosa, 'ma lisensia nejile napurigá gulusichi ujchawa alué Esusi.

Jena ruwimela sontalo 'we gawéliligo Esusi

¹⁶Alésíko alué sontalo o'tole alué Esusi alé ra'pichí wa'lula selígame bejtélachi, 'lige alé bayele suwábaga sontalo. ¹⁷We'lí o'pachátirile chónaga sejtákame

p 15:7 Barabasi aniáká «bilé o'nó inolá» aniname nile.

chinite newárigime, 'lige ujchele mo'chí gorona banawá wejchégame newárigime. ¹⁸'Lige repórale regá anigá:

—iKuira mué Wa'lula Rey ralámuli jurío nuleme!

¹⁹'Lige mo'chí wejpale we'sá bakate 'lige a'kachípale, 'lige chojkóbaka jaga napurigá 'we 'la nirame, pe gawéliga anime ke anile. ²⁰'Ma suwénasa gawelia Esusi, 'ma ku bujele alué we'lí o'pacha chóname sejtákame chinite newárigime, 'lige ku o'pachátale bo'né Esusi o'páchala, (Bujéliru o'pacha alué Esusi napu'lige Pilato nuláligo wejpisóniliga.) 'lige alésíko 'ma o'tóleru gulusichi ujchamia.

Jena ruwimela 'ma gulusichi ujchálirigo Esusi

²¹Napu'lige pe kulí alemi o'towachi alué Esusi gulusichi ujchamia, bilé rió Sirene bejtégame Simoni anilime alemi seba enale napu Alejantro o'nola nile 'lige Rupo o'nola. 'Lige alué rió nuléleru alué sontálole napurigá nejkúrimala alué gulusí o'towachi. ²²'Lige o'tóleru Esusi bilena rabó alé napu Gólgota anilichi nile, napu «Anayáwali Mo'ola», anime kéré. ²³Napu'lige alé sebasá i'wilí rakala ba'wila 'yáleru rekútume «mira» anilime na'lógame, 'lige Esúsika tabilé chunule. ²⁴A'lige re'pá gulusichi ujcháleru klabo jáwaga sekala, 'lige alué sontáloka nachútale alué Esusi o'páchala bilé re'gí re'eka (napu «dado» anilime ju yolí ra'fchaga).

²⁵Be'á tabilé 'cho rawilichi, (Bakiá 'ora enágichi rayénali

ma'chínasa.) a'lige ujcháliru Esusi gulusichi. ²⁶'Lige alué sontáloka ujchale alué bilé rabileta osirúgime alé napu Esusi mo'ega chujkule re'pá amóbige napu ruwime nile chonigá ujchálirigo alué Esusi alé gulusichi, regá anime nile alué osilí: «Wa'lula rey, ralámuli jurío nuleme», anime nile alué osilí.

²⁷'Lige abiena ujchucháleru oká chigórigame gulusichi alé a'bé napu Esusi chujkúlige. Bilé chigórigame wajtoná ujcháleru, 'lige bilé o'iná ujcháleru. ²⁸Alarigá sébali olale napurigá aní alué Onorúgame nila ra'fchili regá anime: «Resí oláliru alué ralámuli cha nokame 'yúriga.»

²⁹Napu ekí ralámuli simárole alé, napu chibi anele, regá anele mo'loka: —iAjá, mué napu na'minámorié alué wa'lú re'obá, 'lige napu pe bakiá rawé kachi ku newámorié mué uché alué wa'lú re'obá! ³⁰iKu re'kiwa 'lige bo'nepi neyúsiwagó!

³¹Alué balé e'wélala, 'lige alué Moisesi nulalila beníriame, 'lige alué Esusi gawéliga regá anile a'bopi: —Esusi we'ká ralámuli gu'íriale, bo'népika peka gayénaché neyusia.

³²'Lige aminami regá anile 'we gawéliga:

—Re'kisa 'la kápá alé gulusichi alué Kristo, alué wa'lula selígame rey israelita ralámuli nuleme, napurigá 'la bijchígiwa 'la bijchiá 'la nóchali 'yárigame ko Onorúgamete —aniá jale.

'Lige okánika chigórigame napu uchule Esusi chujkúgichi a'naguka, abiena 'we cha anele gawéliga.

Jena ruwimela mukúligo Esusi

³³'Lige 'ma rawilichi 'lige 'ma chónale rayénali, 'lige chónaga

ilíbale bochígimi alé gawichí.
Nasípagana enagá ku rayénale
alué rayénali. ³⁴Aba'lige 'ma ku
rayénachi alué rayénali, Esusi
e'wele ra'íchaga regá anile:

—Eloi, Eloi ¿lama sabáktani? (Pe
arameo ra'íchaga anile.)

Pe regá anigá anile: «Muérigo
Onorúgame ne O'nola, ¿chonigá
a'réché mué ne'chí?»

³⁵Lige alué ralámuli napu ekí jale
alé a'bé, napu akele alanichi Esusi,
anile:

—iGepusi! ¡Elíasi bayéchane,
napu ruwime nile napu anélige
Onorúgame 'we 'ya!

Tabilé 'la námaka akele alué
ralámuli.

³⁶A'lige biléchigo yati 'male
bilé chiní sa'nabáchamia banawá
rakala ba'wílachi pee rekútume
'we chijpúgame 'lige iguchi ujchale
ba'nasoli kaboka, 'lige 'pa owele
chu'chí napurigá Esusi chunumela
ba'wila, regá anigá owele:

—Akabá pala nolínara Elíasi
re'kibumia gulusichi ye rió —anigá
'sile.

³⁷Lige Esúsika a'wágame sinale,
'lige 'ma mukule. ³⁸Lige yati
chi'wale o'wékana re'kínaga alué
wa'lú chiní pachá wa'lú re'obachi
chujkúgame. ³⁹Lige alué wa'lula
sontalo napu ilile alé o'wemi napu
Esusi chujkule, etesa se'wináriga
mukuchi Esusi, tase napurigá uché
jaré rió, anile:

—Bijchiá 'la Onorúgame Inolá nile
ye rió.

⁴⁰Abiena jale jaré umugí e'negá
mejka, alé ilile María Magalena,

Magalena anilichi bejtégame, 'lige
uché bilé María Santiago eyela
'lige José eyela (Santiago José
bonila nile), 'lige uché bile mukí
Salomé anilime. ⁴¹Alué umugí Esusi
gu'írome nílige napu'lige eyénachi
Esusi ejiro Galilea. 'Lige uché
jaré umugí jale alé, napu abiena
moyénalige alé we'ká riógichi
Rusaleni anilichi Esusi 'yuga.

**Jena ruwimela gatélirigo
Esusi bilena ewarárigichi
napuyeri wa'lú resó**

⁴²⁻⁴³Asale bilé rió José rewégame,
Arimatea bejtégame we'ká riógachi.
Alué rió 'lige uché jaré ralámuli
e'wélala, alué ralámuli jurío
nuleme nile. Alué rioka 'we a'lá
najkílige napurigá yati sebámala
raweli napurigá nulame nímala
Onorúgame ralámuli alawálachi.
'Lige alemi ilile alué José etea
me'liachi Esusi. 'Lige 'ma amulí
chónachi rapakónala resíbilichi
rawé,^q alué José simile napu Pilato
asale lisensia tánimia o'tomea alué
Esusi gatemia, napugiti chonásaká
'ma resíbilichi nílgame. ⁴⁴'Lige
Pilátoka lale: «'Macha mukúlepué.»
'Lige yati bayele alué wa'lula
sontalo, 'lige rukele:

—¿Pala bijchiá mukule Esusi?

'Lige alué wa'lula sontáloka anele:

—Ya 'ma mukule.

⁴⁵'Liko Pilato alieri akisá, Pilato
yati 'la elile José napurigá o'tomela
Esusi mukúgame, ⁴⁶'lige Joseka
yati ralale bilé chiní rojsákame,
'lige re'kabusa alué Esusi gulusichi
ujchárigame, alué chinite kabisa,

q 15:42 Alué ralámuli jurío níriká, abiena rawé aneme nile rukó, 'lige rawé abiénachigó.

o'tole gatemia 'mi alé ewarágichi wejtosá rejtechi pachami, yóchika u'tá nile 'lige pachaka we'lé nile, 'lige 'yérale alé yochi bilé wa'lú chijtúligame rejte 'we bejtégame. ⁴⁷'Lige alué María Magdalena anilime, 'lige alué María, José ('lige Santiago) eyela, 'we a'lá etea jale alé rekálfachi Esusi.

Jena ruwimela ku ajánaligo Esusi

16 Rawé resbílichí simírasa, a'lige alué María Magdalena anilime, 'lige uché bilé María Santiago (Akobo) eyela, 'lige Salomé, alué bakiá umugí ralale yowí rakala Esusi bo'ígichi mochiamia 'lige abiena ralale yowí rusurúgame 'we semá júkame alué Esusi ujchemia. ²'Lige 'ma romíkichi, ^r be'á rayénali ma'chínachi, simíbale alué yowí 'we semá júkame ujchemia alué Esusi napu rekáliru Esusi, ³'lige anisia e'yénale alué bakiá umugí: —¿Chieri 'la nejkúrimala alué wa'lú rejte se'wí ajchalichi alé yochi ajtígame?

⁴Napu'lige sebasa alé yochi a'bemi, etele 'ma tabilé alé yochi ajtigó alué wa'lú rejte. ⁵'Lige mo'ile alé pachami ewarágichi alué bakiá umugí. 'Lige etele alé mo'isá bilé santo ánjeli re'malí wajtoná ajtígame. We'lí o'páchigime nile alué santo ánjeli 'we rojsákame o'pacha. 'Lige alué umugika 'we majale, ⁶'lige alué santo ánjelika anele:

—Tase majasi. Ne 'la machí Esusi 'yaga e'yéneo 'emi, alué Esusi napu Nasareno anilime nile, napu gulusichi ujchagá me'líliru. 'Ma ku ajánale, tabilé bo'í jena, aka e'nésibá jena napu rekáliru, 'ma tabilé néré. ⁷Simíbaga 'lige anéwaká Pegro 'lige alué uché jaré Esusi 'yuga járome, Esusi 'ma simela bajchabé alé Galilea rewégichi ta'chó sébachi 'emi alemi, napurigá anílige ta'chó mukía. ^s Alé Galilea etémala 'emi napurigá anílige bo'né Esusi.

⁸Liko alué umugí júmaka buyásele 'áwalisia majaga, 'lige tabilé 'wesi ruyeale boichimi e'yénaga majaga. ^t

(Jaré osilí osirúgime 'we 'ya nerúgame pe jena suwéname ju. 'Lige jaré osilí osirúgime abé we'ká osirúgime ju, napu ma'chíname ju abé re'légana.)

Jena ruwimela María napu Magdalena anilichi bejtégame nile etéligo Esusi

⁹Napu'lige ku ajánasa Esusi, María Magdalena napu Magdalena bejtégame nile, alué bajchá etele alué Esusi be'á be'lí napu'lige chojkichi tarali (romíkichi). Abé 'yabé Esusi buyánilige gichao remónisi u'kuchípala alawá alaké mukichi. ¹⁰Alué mukika simile ruyemia alué uché jarela napu nile Esusi 'yuga járome napu 'we seweka mochile nalá bijí. Ruyeale Esusi 'ma ku ajánaligo. ¹¹Akisá alué Esusi 'yuga járome, tabilé bijhígale.

r 16:2 Alué ralamúli níriká, yanchi alí rapagasa chojkime nile resbílimé rawé. Yanchi rukó che'lebaga resbílichí nile 'lige melénala rukachégame resbílichí nile. Esusi ajánasa aniwínala neraga nile.

s 16:7 E'nesi San Marcos 14.28.

t 16:8 Alué rió Mateo osale bo'né nila líbrochi napu anime ju alué umugí 'we ra'sálagá e'yénaligo.

**Jena ruwimela oká
ralámuli etéligo Esusi**

¹²A'kinana, boichimi e'yénale oká ralámuli napu 'we a'lá niraga eteme nílige 'yabé ta'chó mukuchi Esusi. Alemi boichimi ma'chínale Esusi napuyeri pe apiépiri rió 'lige alué oká rioka tabilé machile.

¹³Napu'lige 'ma 'la machisá pe Esusi níligo, ku ro'ile 'lige ku sébaga ruyele alué uché jarela Esusi 'yuga járome, 'lige alueka tabilé bijchígale.

**Jena ruwimela makué bilé Esusi
'yuga járome Esusi etéligo**

¹⁴A'kinana alué makué bilé rió Esusi 'yuga járome go'yá mochile, 'lige alemi ma'chiná ilíbale Esusi napu'lige go'yá mochígichi mésachi. 'Lige Esusi a'wágame ne'óchale alué makué bilé rió tabilé bijchígiligame ku ajániligo Esusi, napu'lige regá anésiga abé 'yabé uché jaré ralámulite: «Eteru ramué Esusi, ku ajánale.» ¹⁵'Lige anele Esusi alué makué bilé Esusi 'yuga járome:

—Bochígimi gawichí simárowaká alué 'we a'lala ra'íchili benírsia suwábaga ralámuli. ¹⁶Ralámuli napu ekí 'la bijchígime ju Onorúgame nila ra'íchili 'lige napu a'ré alué chátiri bowé 'lige napu cha'pí alué 'we a'lala bowé,^u alueka napu'lige mukusá tabilé resí ikimela, alué alawálaka 'pa rewagachi moinámala

mukusá. 'Lige suwábaga napu ekí tabilé bijchigi napu aní alué Onorúgame nila ra'íchili, alueka 'we resí ikimela, 'légana na'ichí mo'ibámala. ¹⁷Napu ekí 'la bijchigi napu aní Onorúgame nila ra'íchili, ne 'yámala a'walí napurigá 'la buinámala remónisi u'kuchípala alawala ralámulichi pachágana mochígime. 'Lige 'la gainámala se'nú ra'íchili ra'icha yati neraga, ¹⁸cha'pimela sinowí 'we oporúgime^v 'lige tabilé che ikimela alué oyérame, 'lige bajisa bilé tábiri sowé tabilé che ikimela, 'lige sekate nochasa bilé nayume, yati sa'wimela.

**Jena ruwimela ku rewagachi
moyénaligo Esusi**

¹⁹Napu'lige alué Esusi suwénasa ra'icha alué 'yuga járome si, Onorúgame rewagachi o'tole Esusi. Alé sebasa, wajtoná asíbale Onorúgame ajtígichi. ²⁰Esusi 'yuga járome ka e'yénale bochígimi gawichí ralámuli benírsia Onorúgame nila ra'íchili rejcholi. 'Lige Esusi Alawala gu'frile alué Esusi bo'né 'yuga járome napurigá 'la sa'wámala nayúkame napurigá 'la oyéramala alué Onorúgame nila ra'íchili rejcholi 'lige aminami napurigá 'la bijchígimala 'la wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame.

Pe ikí kápá ye ra'íchili. Wa'lú cheliérabá.

^u 16:16 Marko osale alué osilí rewarálime. Alué ra'íchili rewarálime i'sínimi tabilé aniamé ju ba'wichí bajkigá rewarálime, abiena aniamé ju napu'lige a'resa alué chátiri bowé 'lige cha'pisá alué 'we a'lala bowé. E'nesi glosario «bautismo».

^v 16:18 Alé Israeli tabilé 'tégame ju alué sayawí, abiénachigo nerúgame júko sinowí 'we o'parúgime.